

Honderd jaar Retraitehuis Uden 1913-2013

Een huis met een missie

Jo Geurts

100 Jaar Retraitehuis Uden 1913-2013

Een huis met een missie

Jo Geurts

Colofon:

Uitgave: Stichting "Uden in Geschriften"
Drukwerk: Drukkerij der Kinderen, Uden
ISBN: 978-90-77471-12-8

Derde druk

© 2013 Stichting "Uden in Geschriften"

Inhoud.

	Pag.
Voorwoord.	2
Inleiding.	3
Pater Arnoldus Janssen en zijn idealen.	5
Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest.	9
De komst van de eerste zusters naar Uden.	17
Het Retraitehuis: het gebouw en de functie.	19
Het Retraitehuis: de activiteiten en de bewoners.	29
Het Retraitehuis: de tuin, de boerderij en het kerkhof.	37
Het Retraitehuis: toevluchtsoord voor velen.	43
Het Retraitehuis: van klooster tot verzorgings- en verpleeghuis.	47
Het Arnoldusklooster.	50
Stichting Kloosterverzorgingshuis Dienaressen van de Heilig Geest.	51
Slotwoord.	56
Bronvermelding.	57

Voorwoord.

Nu de datum voor het vieren van het 100-jarig bestaan van het Retraitehuis nadert, denken we dat het voor mensen van nú, maar ook voor toekomstig geïnteresseerden van belang is, via dit gedenkboekje kennis te nemen van de geschiedenis en ontwikkeling van het Retraitehuis. Het boekje wil een herinnering zijn aan en een kennismaking met, aan wat in die honderd jaar zoal is gepasseerd, bekend of onbekend bij u.

Wij mogen omzien in verwondering en dankbaarheid.

De geschiedenis van de missiehuizen begint met de Duitse priester Arnold Janssen, stichter van de congregatie. Op 1 december 1913 vond de plechtige inwijding plaats van ons klooster aan de Volkelseweg dat nu nog steeds bekend staat als het Retraitehuis. Jonge mensen hebben hier hun vorming genoten en opleiding gehad voor hun toekomstige taak en zijn daarna uitgezonden naar missiegebieden in vele landen.

Wij zijn een religieuze, missionaire gemeenschap in een internationale congregatie. Niet alle zusters werden uitgezonden, enkele zij bleven in eigen land hun missionaire opdracht vervullen als verpleegkundigen bij zieken en bejaarden of als onderwijzeressen op lagere en middelbare scholen.

Vanaf het begin was het Retraitehuis een plaats van bezinning en gebed.

Naast de opleiding van jonge vrouwen voor hun taak in de missie, wijdden de zusters zich aan het retraitewerk. Ruim 80 jaar is dit werk met veel liefde en grote inzet verricht. Gasten waren afkomstig uit het gehele land.

Maar de tijd ging verder...zusters werden ouder... en er werd besloten om het Retraitehuis in zijn geheel om te bouwen tot een verzorgings- en verpleeghuis, aangepast aan de eisen van de tijd. Zusters en mensen van buiten wonen hier samen en mogen de hulp verwachten die nodig is.

Het ideaal van het eerste begin van onze missiecongregatie is niet uitgeblust.

Jonge, enthousiaste medezusters uit Indonesië, India en de Filippijnen komen nu naar ons toe en maken het ideaal van Gods Koninkrijk waar, voor de noden van deze tijd. Ze zetten zich spontaan en bewogen in - eigen aan de jeugd - voor mensen in een kwetsbare positie in velerlei situaties

Onze dankbaarheid gaat uit naar mevrouw Jo Geurts die dit boekje met veel zorg, liefde en passie heeft samengesteld.

Het mooie resultaat ligt nu voor u!

Uden, november 2013.

Zr. Mechtrud-Theeven S.Sp.S.

Missiezuster Dienares van de H. Geest.

Inleiding.

Begin 2013 had ik al het idee om iets te schrijven over het 100-jarig bestaan van het Retraitehuis. Omdat mijn zus Anna, zr. Andria S.Sp.S., in het Retraitehuis woont, kom ik regelmatig bij haar op bezoek. Ik ben dus erg betrokken bij dit tehuis.

In 1970 kwam mijn zus terug uit de missie van Argentinië. Nu geniet zij van haar welverdiende oude dag en verzorging in het Retraitehuis.

Eerst dacht ik er aan om mijn verhaal te publiceren in *Sprokkelingen*, het kwartaalblad van de Heemkundekring Uden.

Al spoedig bleek dat mijn verhaal langer zou worden dan vier of vijf bladzijden.

Het bestuur van de Stichting *Uden in Geschriften* deed het voorstel om het als boekje uit te brengen.

Als vierentachtigjarige had ik eerst mijn bedenkingen, omdat ik nog nooit een boek had geschreven, maar tegelijkertijd was het voor mij een uitdaging. Ik ben eraan begonnen omdat ik wist dat ik heel veel steun en medewerking zou krijgen van voorzitter Adriaan Sanders en het bestuurslid Luciën Bressers.

In mijn enthousiasme schreef ik alles op, wat ik vermeldenswaardig vond. Dit was deels gebaseerd op mijn eigen belevenis en deels op onderzoek.

Eind juli stuurde ik mijn verhaal naar Luciën. Het verbaast mij dat hij van alle losse feiten een overzichtelijk verhaal heeft kunnen maken. Wat niet duidelijk genoeg was weergegeven, zocht hij in zijn *Uden-archief* op en waar nodig vulde hij de tekst aan.

Ik ben blij dat het 100 jaar oude Retraitehuis een markant punt voor Uden is gebleven.

Voor de huidige bewoners, zusters en leken, is het belangrijk dat ze er hun *thuis zijn* mogen ervaren.

Laten we hopen dat dit nog lang zo mag blijven.

Uden, november 2013,
Jo Geurts.

Drukkerij van het Missiehuis te Steil

P. ARNOLDUS JANSSEN

Afb. 1.

Pater Arnoldus Janssen en zijn idealen.

Het boek.

Leven van pater Arnoldus Janssen, Stichter der Missie-Congregatie van het Goddelijk Woord en van de Missiezusters Dienaressen van den Heiligen Gees", zo luidt de titel van het 187 pagina's tellende boekwerk van Frans Heines S.V.D. met als subtitel *Naar de meer uitgebreide Deutsche uitgave van Hermann Fischer S.V.D.* Het boek is uitgegeven ter gelegenheid van het zilveren jubileum van het Missiehuis te Uden 1911-1936.

Omdat de zusters van het Retraitehuis te Uden tot boven genoemde congregatie behoren, wordt, mede aan de hand van dat boek, een korte beschrijving gegeven van de idealen en missies van pater Arnoldus Janssen en de belangrijkste feiten uit zijn leven en werk gegeven.

Arnoldus Janssen 1837-1909.

Arnoldus Janssen is geboren op 5 november 1837 te Goch aan de Niers, vlak bij de Nederlands grens. Zijn ouders waren Gerard Janssen (1801-1870) en Anna Catharina Wellesen (1809-1891). Arnoldus was de tweede uit het gezin van elf kinderen, waarvan er drie kort na hun geboorte zijn overleden.

Toen Arnoldus elf jaar was, zette hij zijn gymnasiale studies voort op De Gaesdonck, het klein seminarie van het bisdom Munster. In 1855 slaagde hij voor het staatsexamen en maakte hij zich gereed voor zijn filosofische en theologische studies. Omdat hij na afronding van deze studies nog te jong was voor het grootseminarie, heeft hij deze wachttijd benut voor enkele studies aan de Hogeschool te Bonn aan de Rijn. In 1859 kon hij voor de jaarwedde van 2.400 Duitse Mark aan de slag als leraar te Berlijn.

Zijn doel lag echter ergens anders. Hij wilde priester worden en vertrok naar het grootseminarie te Munster om zich voor te bereiden op het priesterschap. Janssen werd tot priester gewijd op 15 augustus 1861 en droeg enkele dagen later zijn eerste Heilige Mis op in zijn geboorteplaats Goch.

Direct daarna werd hij door de bisschop benoemd tot leraar aan de Hohere Bürgerschule in Bocholt, waar hij twaalf jaar werkzaam was als conrector en leraar in alle gymnasiale vakken. Verder was hij rector van het Ursulinenklooster te Kempen en uitgever van het tijdschrift Nieuwe Bode. Naast deze werkzaamheden aanvaardde hij in 1867 het directeurschap van het apostolaat van het bisdom Munster. Door deze functie raakte hij in de ban van zijn nieuwe missie.

De missie.

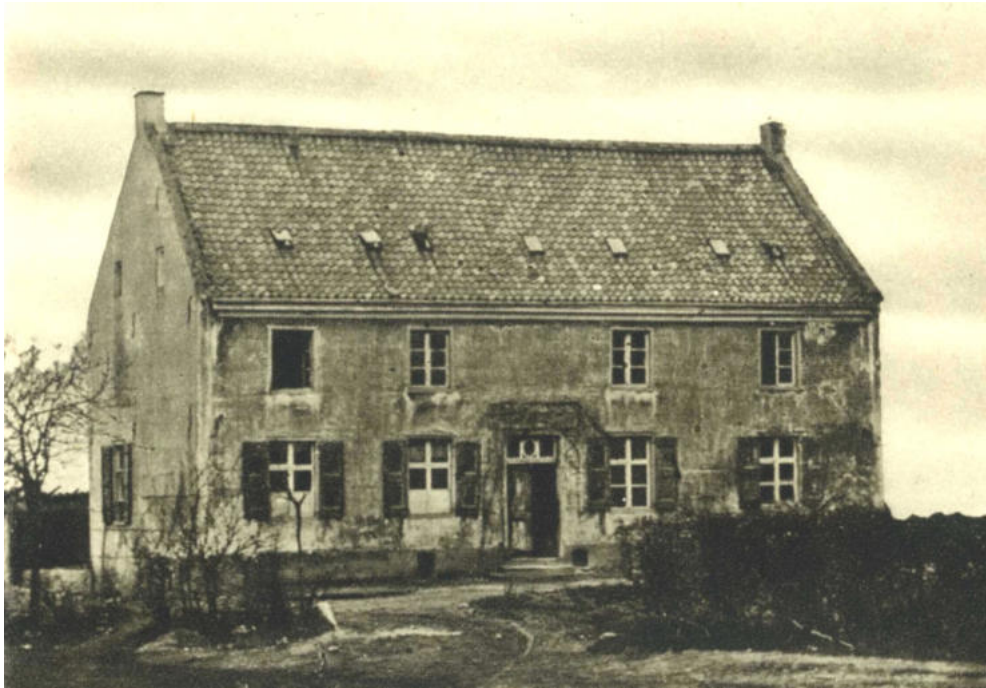
Het doel van Arnold Janssen was om het katholieke geloof hier en in andere landen uit te dragen. In mei 1874 kreeg hij de mogelijkheid om een gesprek te hebben met Mgr. Raimondi, Apostolisch Vicaris van Hongkong, die enkele dagen in Duitsland verbleef. Deze bisschop was medeoprichter van de Missiecongregatie van Mill-Hill in Engeland. Arnold Janssen sprak zijn ergernissen en wensen uit, waarop de bisschop resoluut kortweg antwoordde: *Sticht zelf een missiehuis.*

Pater Jansen ging aan de slag, maar stuitte in Duitsland op de gevolgen van de *Kulturkampf* waarbij Bondskanselier Otto von Bismarck veel beperkingen had opgelegd aan de katholieken.

Het Missiehuis te Steyl.

Het begin was moeilijk en hij kende veel tegenwerking en teleurstellingen.

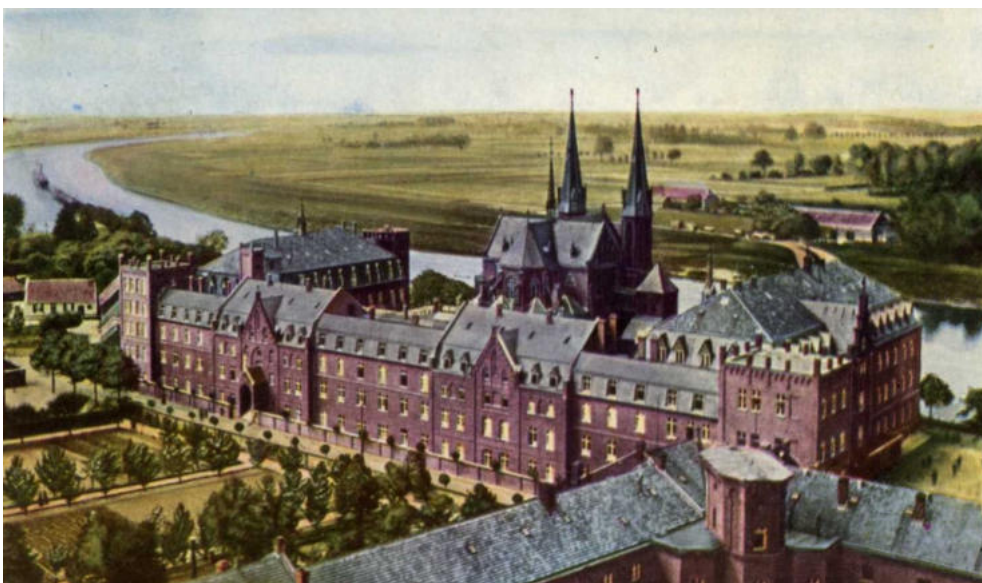
Door een paar toevallige ontmoetingen kwam hij terecht in het Limburgse Steyl en dankzij enkele giften kon hij in 1875 voor 8.000 gulden een voormalige herberg, gelegen aan de Maas, kopen.

*Afb. 2.
De voormalige
herberg van
Klaas Ronck te
Steyl.
Hier opende
Pater Arnoldus
Janssen in 1875
zijn eerste
missiehuis.
Dit huis is in
1894 afgebroken.*

Met hulp van zijn jongere broer Willem, broeder Juniperus, werd de herberg een beetje verbouwd en aangepast. Op 8 september 1875 werd het nieuwe Missiehuis Sint-Michaël geopend en ingezegend. Ofschoon in Nederland gelegen, was het klooster te Steyl geheel op Duitsland gericht en viel later ook onder de Duitse provincie.

Ondanks de scepsis van veel personen in zijn directe omgeving, bleek de visie van pater Janssen toch aan te slaan. Het Missiehuis moest in 1877 al worden uitgebreid. Na twee verdere uitbreidingen werd in 1893 het complex afgerond.

*Afb. 3.
Het Missiehuis
te Steyl
aan de Maas.*

Een tweede doel.

Een ander belangrijk feit in het leven van Arnoldus Janssen vond plaats in de zomer van 1877. Vanwege de voortdurende godsdienstvervolging in Duitsland kreeg hij van mgr. Paulus Melchers, aartsbisschop van Keulen, het verzoek om zijn missiehuis open te stellen voor retraites voor Duitse priesters. Pater Janssen gaf gehoor aan dit verzoek en bedacht direct dat ook lekenretraites interessant konden zijn. Zodoende werd Missiehuis Sint-Michael tevens zijn eerste retraitehuis. Pater Janssen had een tweede doel in zijn geloofsovertuiging gevonden.

Pater Arnoldus Janssen, stichter van drie congregaties.

Het lag aanvankelijk niet in de bedoeling van pater Janssen om zelf congregaties op te richten. Vooral onder invloed van andere geestelijken en religieuzen en om zijn doelen beter te kunnen verwezenlijken, stichtte hij uiteindelijk toch drie congregaties. In de katholieke kerk wordt van een congregatie gesproken bij een vereniging van mannelijke of vrouwelijke religieuzen, die zich door geloften verbonden hebben aan een religieuze vereniging. Congregaties onderscheiden zich door een eigen spiritualiteit, een eigen regel, een eigen activiteit en een eigen habijt. Een en ander moet door de Paus worden goedgekeurd en bekrachtigd. De begrippen congregatie en orde of kloosterorde worden regelmatig door elkaar gebruikt. Kloosterorden zijn vaak honderden jaren oud, terwijl de congregaties pas in de negentiende of twintigste eeuw zijn gesticht.

S.V.D., Het Gezelschap van het Goddelijk woord.

Door het succes van het Missiehuis en de eerste ervaringen in de missie besloot Arnoldus Janssen in 1875, na overleg met zijn priesters, tot stichting over te gaan van de Congregatie Societas Verbi Divini (S.V.D.). De Nederlandse vertaling is Het Gezelschap van het Goddelijk Woord. De congregatie kende alleen mannelijke leden. Hun opleiding was erop gericht om uitgezonden te worden naar de missielanden met tot doel het bekeren van de heidenen, de verkondiging van het Goddelijk woord. In 1879 vertrokken er al “paters van Steyl”, zoals ze in de volksmond werden genoemd, naar de missie. Het eerste missiegebied was Zuid-Sjangtoen in China. Vele andere landen volgden, waaronder Argentinië waar veel Duitsers woonden, die geëmigreerd waren vanwege de *Kulturkampf*. Bij het overlijden van de stichter in 1909 telde de congregatie 638 priesters, 700 lekenbroeders en ongeveer 1.000 studenten. Ruim vijfentwintig jaren later waren deze aantallen vervieelvoudigd. Behalve het moederhuis te Steyl, kende de congregatie dertig missiehuizen in Europa en negen in Amerika.

De missiegebieden waar de congregatie werkzaam was strekten zich uit over grote delen van de wereld, waaronder Togo en Ghana in Afrika, Nieuw-Guinea, China, Japan en de Filipijnen, het zuiden van de Verenigde Staten van Amerika en de Zuid-Amerikaanse landen Paraguay, Chili, Argentinië en Brazilië. De Floresmissie in het vroegere Nederlands Indië mag hier niet onvermeld blijven. Schitterende films van pater Buijs zijn hiervan bewaard gebleven.

In 1911 kocht men in Uden het klooster van de naar Boxtel vertrokken zusters Ursulinen, die hier tot dan toe onder meer een school voor meisjes uit Uden en uit Volkel leidden.

Oudere Udenaren zullen zich het Missiehuis op de Molenheide nog herinneren. Nu resten ons nog slechts de vijver en enkele straatnamen op de plek waar vele honderden jongens hun priesteropleiding hebben genoten.

In de Tweede Wereldoorlog werd het complex gevorderd door de Duitse bezetter en op 5 september 1944 in brand gestoken. Paters, broeders en studenten waren gedeeltelijk uitgeweken naar Veghel.

*Afb. 4.
Het Missie-
huis van de
paters van
Steyl op de
Molenheide
te Uden.*

Ondanks herbouwplannen zijn ze nooit meer teruggekeerd in Uden.

Via Veghel, Steyl en Teteringen hebben ze in 1954 een definitief onderkomen gevonden in het nieuw gebouwde Missiehuis te Deurne.

In 2002 zijn de paters en broeders in Deurne verhuisd naar een bijgebouw.

Het voormalige Missiehuis is nu een conferentiehotel.

S.Sp.S., Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest.

Als tweede congregatie stichtte Arnoldus Janssen in 1889 de congregatie S.Sp.S., Congregatio Servarum Spiritus Sancti, de Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest. Deze was bedoeld voor actieve, vrouwelijke religieuzen. Hun doel is o.a. het ondersteunen van de paters van S.V.D. in de missiegebieden. In het Retraitehuis te Uden wonen de zusters van deze congregatie.

S.Sp.S.A.p., Slotzusters Dienaressen van de H. Geest van de Altijddurende Aanbidding.

Als derde congregatie stichtte Arnoldus Janssen in 1896 de S.Sp.S.A.p., Congregatio Servarum Spiritus Sancti de Adoratione perpetua. De Nederlandse naam is de Congregatie van Slotzusters, Dienaressen van de Heilige Geest van de Altijddurende Aanbidding.

De zusters van deze orde zijn slotzusters. Zij leven afgesloten van de wereld en moeten door hun gebed, het werk van de twee actieve stichtingen ondersteunen.

In de volksmond werden ze de roze zusters of aanbiddingszusters genoemd.

In 1936 waren er 240 slotzusters met moederhuis 't Cenakel te Soesterberg. In het Retraitehuis te Uden waren geen roze zusters.

Zaligverklaring en heiligverklaring van Arnoldus Janssen.

Op 19 oktober 1975 werd Arnold Janssen door Paus Paulus VI zalig verklaard.

Door Paus Johannes Paulus II werd hij op 5 oktober 2003 heilig verklaard.

De rooms-katholieke kerk viert zijn gedachtenis op 15 januari.

Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest.

De naam van de congregatie.

Zoals gezegd is de congregatie S.Sp.S., Congregatio Servarum Spiritus Sancti, de Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest uitsluitend bedoeld voor actieve vrouwelijke religieuzen.

In de volksmond worden ze de missiezusters van Steyl of, vanwege de kleur van hun kleding, de blauwe zusters genoemd.

Het doel en de activiteiten.

Hun belangrijkste doel is het ondersteunen van de paters van S.V.D in de missiegebieden en door arbeid en gebed mede te werken aan de verbreiding van het rooms-katholieke geloof.

Zowel in de missielanden als in het thuisland zijn de zusters actief in het onderwijs, de ziekenverpleging, in weeshuizen en verrichten zij andere werken van naastenliefde.

Later is het organiseren van retraites een belangrijke activiteit van de zusters geworden.

Een voorgeschiedenis van vijftien jaren.

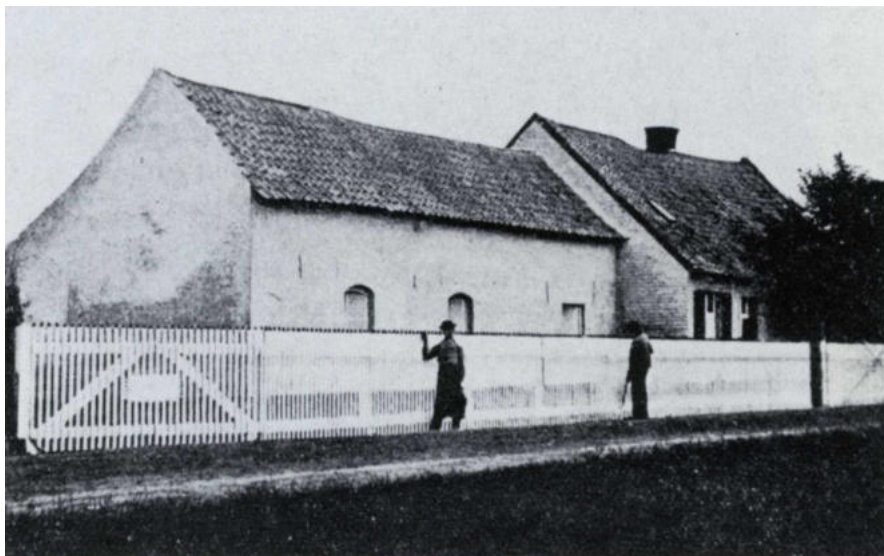
Aan de stichting van deze congregatie in 1889 ging een voorgeschiedenis van vijftien jaren vooraf. Vanwege de godsdienstvervolging in Duitsland deed Arnoldus Janssen al in 1874 een oproep aan vrouwelijke orden om deel te nemen aan de missie.

In 1877 had hij een gesprek met mgr. Dan. Comboni, de apostolisch vicaris van Centraal-Afrika.

Deze probeerde pater Janssen ervan te overtuigen, dat missiezusters de paters op zinvolle wijze zouden kunnen ondersteunen. De zorgen om zijn eigen, net opgerichte, missiehuis weerhielden Arnoldus Janssen op dat moment van het zetten van nieuwe stappen.

In 1881 is zijn antwoord op een brief van ene Helena Stollenwerk, die graag missiezuster wilde worden, veelbelovend: *Tot dusver bestaat er in onze streken nog geen klooster voor missiezusters.* Hij voegde er aan toe: *Het is niet onmogelijk dat ik er zelf later een sticht.*

Met de belofte dat ze bij stichting van een orde zou worden aangenomen, kwam Helena Stollenwerk korte tijd later te werken in de keuken van het Missiehuis te Steyl. Drie andere meisjes met dezelfde toekomstplannen, waaronder Hendrina Stenmanns, volgden haar spoedig.

*Afb. 5.
Het kloostertje onder de
drie linden te Steyl.
Hier werden de vier
meisjes in 1888 tijdelijk
ondergebracht.*

Er werd jaren niet meer gesproken over het stichten van een orde voor missiezusters, maar Arnoldus Janssen was wel onder de indruk van de houding en vasthoudendheid van de vier meisjes. Toen de broeders in 1888 jaar het werk in de keuken overnamen, zorgde Janssen dat de vier tijdelijk onderdak vonden in een kleine woning, vlakbij het klooster. De studenten van het Missiehuis noemden dit al snel *het kloostertje onder de drie linden*, vanwege de bomen die voor het huisje stonden.

De stichting van de congregatie.

Arnoldus Janssen was zich er al vele jaren van bewust, dat zusters bij het missiewerk onmisbaar waren. Daarnaast besepte hij dat hij enkele uitermate geschikte meisjes in huis had.

In 1889 stichtte hij de congregatie S.Sp.S. en kocht hij het oude klooster van de Kapucijnen te Steyl, dat dicht bij het patersklooster lag. Dit gebouw bleek niet geschikt te zijn en daarom kocht hij het jaar daarop het klooster van de zusters Augustinessen.

Moeder Maria en moeder Josepha.

Onder leiding van moeder Maria, Helena Stollenwerk, als overste en Moeder Josepha, Hendrina Stenmanns, als assistente, begonnen tien postulanten aan hun kloosterleven en legden in 1894 de eerste gelofte af. Zij beloofden zeven jaar lang in armoede, kuisheid en gehoorzaamheid te zullen leven. Moeder Maria en moeder Josepha werden later gezien als medestichteressen van de Congregatie S.Sp.S. Beiden zijn relatief jong overleden.

Moeder Maria, Helena Stollenwerk, werd op 7 mei 1995 zalig verklaard door Paus Johannes Paulus II. Het bisdom Roermond viert haar gedachtenis op 28 november.

Moeder Josepha, is in 2008 zalig verklaard. Dat werd op 29 juni 2008 met een pontificale heilige mis gevierd te Tegelen.

*Afb. 6.
Moeder Maria,
Helena Stollenwerk (1852-1900) en
moeder Josepha,
Hendrina Stenmanns (1852-1903).*

*Dit schilderij hangt
in de kapel van het Retraitehuis te Uden.*

Intreden bij de Dienaressen van de Heilige Geest.

Een meisje dat wilde intreden bij de S.Sp.S., moest bij voorkeur tussen de 20 en 30 jaar oud zijn. Ze werd geacht bewust voor het kloosterleven te kiezen en voldoende aanleg te hebben om in een gemeenschap te leven. Bovendien moest ze de deugden bezitten van arbeidzaamheid, naastenliefde en verdraagzaamheid.

Verder moest ze een goede gezondheid hebben en vrij zijn van lichaamsgebreken om aan het missielevens te kunnen voldoen. Uiteraard werd er ook vanuit gegaan dat de kandidaat een bijzondere vereering voor de Heilige Geest zou hebben.

Bij de aanmelding moest men meebrengen: het doopbewijs, het vormselbewijs, een brief van de pastoor waarin stond dat beide ouders altijd katholiek waren geweest, een brief van de huisarts waarin stond of een bepaalde ziekte veel in de familie voorkwam, een zelfgeschreven levensbeschrijving en de volledig ingevulde inschrijvingslijst.

In het begin bedroeg het intredegeld 360 gulden en was het meebrengen van een uitgebreide eigen uitzet verplicht.

In Baexem, het moederhuis, had men twee keer per jaar de mogelijkheid om als postulante in te treden. Voor het aannemen van nieuwe kandidaat zusters zijn de normen in de loop der jaren enigszins veranderd. Dat is vooral belangrijk voor de landen waarin in deze tijd veel roepingen zijn.

Mededeelingen voor de Aspirante, die hare intreding wil doen in het Klooster der Dienaressen van den Heiligen Geest.

Uwe intreding is vastgesteld op den
..... is Uw nummer.

Wees s. v. p. zoo goed en merk al Uwe kleedingstukken enz.
met dit nummer.

Het volgende wordt als uitzet gewenscht. Oefelieve daarvoor
te zorgen.

12 Lakens, lang 2,50 M. 20 - 22.

12 Witte kussensloopen 70 - 75 c.M.

12 Handdoeken.

Fijn linnen voor kragen, 4 M.

Tafellakens van het stuk, 10 M.

12 Servetten.

12 Linnen of katoenen hemden met mouwen.

24 Witte zakdoeken, tamelijk groot.

12 Pantalons.

6 Witte onderlijfjes voor den zomer. (van stof genaaid.)

6 Onderlijfjes voor den winter.

6 Witte nachtpajonsen zonder kant.

Stof voor witte halsdoeken, 5 M.

Stof voor nachtmutsen, 3 M.

Waschechte blauwe stof, linnen of katoen, voor schorten, 12 M.

4 - 6 Waschechte onderrokken voor den zomer, 't liefst katoen.

4 - 6 donkere onderrokken voor den winter; niet zoo zwaar.

4 - 6 zwarte bovenrokken voor zomer en winter.

12 paar wollen zwarte kousen. (niet geweven.)

3 paar lage schoenen. (met gummiakken.)

1 paar wollen pantoffels met vilten-zoolen.

2 katoenen pajonsen.

1 zwarte japon. 1 losse zwarte japonrok. Japonnen aan de
hals gesloten, 20 c.M. van de grond, lange mouwen.

3 el witte molton.

1 wollen doek, zwart.

1 eenvoudige sterke paraplu.

1 kleerborstel, tandenborsteltje, kammen, ook een z.g. stofkam,
twee sponzen, een zakmesje, notitieboekjes, naai- en schrijfgereedschap.

18 gld. voor beddegoed en 3,50 gld. voor kerkboeken.

Het is geoorloofd ook gebruikte kleedingstukken, bedden enz.
mee te brengen.

Met het oog op de Missiën het volgende: Vaak hoort men
zeggen: „In het klooster kan alles gebruikt worden.“ Dit is ook
inderdaad zoo, vooral in een Missiehuis. Heeft U dus nog het
een of ander, zooals b. v. geestelijke of wetenschappelijke boeken,
muziekstukken of muziekinstrumenten, fijne handwerkjes, horloges
enz., zoo kunt U dat gerust meebrengen. Vaak heeft iets weliswaar
weinig waarde voor het klooster, maar voor de Missiën
heeft het bijna altijd waarde. Ouden en zilveren voorwerpen
worden in 't klooster niet gebruikt. Het is echter geoorloofd ze
mee te brengen. Al naar verkiezing kunnen ze bewaard, of voor
de kerk enz. gebruikt worden.

Gewoonlijk wordt tegelijk met deze mededeelingen ook een
stalenkaartje gegeven. We doen dit voor 't gemak der Aspiranten.
Het is echter niet noodzakelijk, dat de stoffen heeltemaal overeen
komen met het stalenkaartje.

Wij verzoeken de Aspiranten beleefd, hunne tanden door een
tandarts te laten nazien, tevens verzoeken wij diegene, die last
hebben van zwakke oogen, deze te willen laten onderzoeken
door een specialist.

Ten slotte zij nog gezegd, dat de Aspirante haar verhuishiljet
meebrengt alsmede een lijstje, waarop alle meegebrachte voorwerpen
vermeld zijn.

Afb. 7.

Mededeelingen voor de Aspirante.

Postulanten en novicen.

Een postulante is een vrouw die als religieuze wil gaan leven, maar nog niet tot de kloosterorde is toegelaten. Bij de S.Sp.S. droeg ze een zwarte jurk en een zwart sluiertje. Het postulaat, de inleidende fase voorafgaande aan het noviciaat, duurde zes maanden.

Een novice is een vrouw die, na het postulaat, ter voorbereiding op de intrede in het klooster een proeftijd doormaakt. Het noviciaat duurde twee en een half jaar. Een novice kreeg het donkerblauwe ordeklee, een witte kap met witte sluier, een grote witte ronde kraag en het witte koord met drie knopen. De drie knopen in het koord stonden voor: armoede, kuisheid en gehoorzaamheid.

Eerste en de laatste plechtige professie.

Na drie jaar vond de eerste plechtige professie plaats en kreeg de zuster de ring met een symbool van de Heilige Geest.

2 januari en 2 juli waren de dagen van de professie. Dan werd de gelofte of de hernieuwing van de gelofte afgelegd. In de kapel ging de zuster naar het altaar met een kaars in de hand en sprak dan:

God, onze Vader, door het Doopsel zijn wij allen in U herboren.

Jezus Christus werd mens en samen met Hem mogen wij door het leven gaan.

Vervuld van de Heilige Geest heeft Hij zich gegeven voor de verlossing van de wereld.

Aangespoord door Uw liefde wil ik proberen blijvend gehoor te geven aan de uitnodiging van Uw Zoon, te volgen langs de weg van de evangelische raden.

Maak mij steeds meer bereid tot overgave aan U en tot dienstbaarheid aan Uw kerk.

God onze Vader zie genadig neer op mij, die vandaag (opnieuw) de gelofte wil uitspreken.

Ik zuster (haar naam), beloof U een leven van armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid, in de missiecongregatie van de Dienaressen van de Heilige Geest, volgens de constituties van de congregatie.

Heilige Geest bevestig en voltooi wat Gij in ons begonnen zijt.

Onbevleete Bruid van de Heilige Geest, bid voor ons.

Afb. 8.
Novicen met hun
witte kappen.

Afb. 9.
Zuster
Franciscea
van Donzel
in de
officiële
kleding.

De zusters hadden meerdere werkzaamheden.

De zusters met een missiebenoeming gingen naar alle delen van de wereld, vooral naar de plaatsen waar de paters S.V.D. werkzaam waren.

Bij gebrek aan priesters hielpen de zusters ook in de parochies. Ze gaven godsdienstlessen, bezochten de arme wijken en gaven jonge meisjes les in naaien en handwerken.

In de plakboeken van de missiezusters zie je op de foto's en in de krantenknipsels nog de missie-ijver waar de zusters zo vol van waren. Dat was hun werk. Daar deden ze het voor: om het geloof te verkondigen en de mensen gelukkig te maken.

Als een zuster een missiebenoeming kreeg, bleef zij in principe haar hele leven in dat land. In de beginjaren van de orde mocht een zuster niet meer naar huis. Dat is later herzien. Nu mag een zuster om de drie of zes jaar naar haar vaderland, bijvoorbeeld op vakantie naar haar familie.

Naast de zusters in de missiegebieden waren er de zusters in de kloosters in Nederland. Door zeer zuinig te leven en weinig eisen te stellen, deden zij op hun manier toch veel voor de missie.

Overdag hadden zij hun werkzaamheden en op gezette tijden hun gezamenlijke gebeden.

*Afb. 10.
Vier missiezusters bij hun vertrek
naar Rome in 1960.
In 1961 zijn ze van daaruit naar de
missie in Argentinië gegaan.
Vooraan:
zr. Marionella Versteegen en
zr. Andria Geurts.
Achteraan:
zr. Henrianna van Eyk en
zr. Annacleta Dorenbosch.*

*Afb. 11.
Onderwijs in de
armenwijk van
Lomas in
Argentinië.*

De organisatie van de congregatie.

De Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest hebben in Rome het generalaat met de generale overste.

Zoals elke congregatie heeft ook de S.Sp.S. een constitutie, de zogenaamde grondregel, opgesteld voor alle zusters. De constitutie is verdeeld in vijf hoofdstukken:

- * zendingsgemeenschap met de Heer,
- * levensgemeenschap met de Heer,
- * groeien in de missionaire religieuze roeping,
- * de leiding in de congregatie en
- * het kerkelijk recht en het eigen recht.

Het belangrijkste blijft dat men streeft naar vrede, gerechtigheid en behoud van de schepping.

De generale overste wordt bijgestaan door haar raadzusters. Om de zes jaar wordt een nieuwe generale overste gekozen. Per land wordt een provinciale overste gekozen. Deze kan zes jaar met haar raadzusters een grote steun zijn voor haar medezusters.

In ieder klooster is er een moeder overste, die met raad en daad haar zusters inspireert en bijstaat.

De generale overste en de provinciale oversten houden van tijd tot tijd het generaal kapittel in Rome. Daar wordt de constitutie bestudeerd en eventueel aangepast.

Dit gebeurde o.a. na het tweede Vaticaans Concilie van 1962-1965.

Kloosters in Nederland.

De Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest stichtten hun eerste klooster te Steyl.

Tussen 1910 en 1925 werden kloosters gesticht te Horn, Kerkrade, Uden, Belfeld, Treebeek, Baexem, Well, Nieuwstadt en Tilburg.

Het in 1919 aangekochte klooster van de paters Jezuïeten te Baexem kreeg de naam Mariabosch en werd het moederhuis van het Nederlands provinciaal, met het postulaat.

*Afb. 12.
Van 1919 tot
2010 was het
moederhuis
onderge-
bracht in
klooster
Mariabosch
te Baexem.*

De kleding van de zusters.

Elders in dit boekje is de kleding van de postulanten, novicen en zusters al kort besproken.

Vanaf 1894 droegen de zusters een lang, blauw habijt tot aan de grond, met rondom het middel een koord met drie knopen als zinnebeeld van de drie leefregels: armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid.

Over dit habijt droeg men een scapulier in dezelfde kleur en van dezelfde lengte als het habijt. Op de borst werd een kruis gedragen dat met een rood (liefde) koord om de hals hing. Boven dit kruis was een medaillon bevestigd met de symbolen van de Heilige Geest.

Om de hals droeg men een witte gesteven boord, welke men bij bepaalde werkzaamheden mocht vervangen door een ongesteven exemplaar. Het wit was het symbool voor reinheid en het blauw voor nederigheid. Vanwege de kleur van hun kleding werden ze ook wel de blauwe zusters genoemd.

Op het hoofd droeg men een soort mutsje, dat aan de achterzijde met lintjes werd vastgemaakt. Hierover kwam een witte gesteven kap, met een blauwe sluier. In het begin was deze sluier wit, maar die is al gauw vervangen door een blauwe. Alleen bij bepaalde werkzaamheden mocht de sluier wit zijn omdat je die beter kon wassen. De zusters in de missie hadden eveneens een witte sluier.

Over deze kleding droeg men bij bepaalde plechtigheden een lange, blauwe cape zonder mouwen.

Later, toen de zusters gebruik gingen maken van de fiets als vervoermiddel kwamen in deze mantel ook mouwen.

In de zestiger jaren van de twintigste eeuw werd de kleding van veel congregaties aangepast aan de veranderde opvattingen van die tijd. De Missiezusters Dienaressen van de Heilige Geest hebben in 1968 hun kleding verder veranderd. Het scapulier en het koord verdwenen en het blauwe habijt werd veel korter, tot net over de knie. Het witte boordje, dat enkele jaren daarvoor al smaller was geworden, was niet meer gesteven en de blauwe sluier kreeg aan de voorkant een gesteven stand en bleef afhangen tot halfweg de rug. Een groot verschil was dat de haren aan de voorkant zichtbaar werden. Om het geheel comfortabeler te maken voor de zusters kwam er een zomer- en een wintertenue.

In de warme missielanden droeg een zuster meestal witte kleren.

In de jaren negentig kwam er opnieuw een aanpassing. Men mocht de kleding gaan dragen die onder de gegeven omstandigheden het beste was en hiermee werd het aan de zusters toegestaan om burgerkleding te dragen.

Sommige zusters deden dat, om zodoende gemakkelijker contacten te kunnen leggen.

*Afb. 13.
Zusters van het
klooster te Belfeld
in het nieuwe tenue.
Zittend:
zr. Christomaria,
zr. Gondulfa en
zr. Albertildis.
Staand:
zr. Ewaldis,
zr. Geltrude,
zr. Andria,
zr. Hermaria en
zr. Laureata.*

De hoogfeesten Pinksteren en Sacramentsdag.

Het pinksterfeest werd bij de Dienaressen van de Heilige Geest als een bijzondere feestdag gevierd. Dit was in de eerste plaats een kerkelijk feest dat begon met de plechtige hoogmis en na de middag volgden het plechtig lof en de vespers.

Sacramentsdag, de tweede donderdag na Pinksteren, was eveneens een speciale feestdag voor de zusters van deze orde.

*Afb. 13a.
Sacramentsdag bij
het Retraitehuis.*

De komst van de eerste zusters naar Uden.

De komst van de eerste zusters naar Uden.

De paters S.V.D. hadden in Uden in 1911 het klooster en de school van de zusters Ursulinen gekocht en vestigden daar een klooster en seminarie. Al voordat de eerste studenten in Uden waren gearriveerd, vroeg de kersverse rector pater Petrus Noyen S.V.D. van het Missiehuis te Uden aan pater Hermann auf der Heide, directeur generaal van de Missiezusters S.Sp.S., om zusters voor hulp in de keuken.

Moeder Theresia van de zusters te Steyl en haar assistente kwamen kijken naar de vertrekken in het missiehuis, die voor de zusters bestemd waren. Ze zouden een gedeelte van de oude Ursulinenschool toebedeeld krijgen.

In augustus 1911 kwamen de eerste drie zusters naar Uden en in oktober volgden er nog twee.

Omdat het merendeel om de een of andere reden snel terugkeerde naar het klooster in Steyl, kwamen er in december weer drie en in maart 1912 nog eens twee zusters naar Uden.

Afb. 14.
Detail van de foto
op pagina 8.
De voormalige school
van de zusters Ursulinen,
het eerste onderkomen van
de missiezusters te Uden.

Plannen voor een noviciaat te Uden.

Inmiddels hadden de paters S.V.D. het plan opgevat om in Nederlands Indië te gaan missioneren. Om die reden deed rector Noyen het voorstel aan pater Hermann auf der Heide om in Uden een noviciaat voor missiezusters te beginnen: *De streek is gezond, de bevolking eenvoudig en goed Katholiek. Bovendien heeft men in Uden een gemakkelijke treinverbinding met andere delen van Nederland*, luidde zijn aanbeveling en hij wees pater Auf der Heide en moeder Theresia daarbij op een geschikt stuk heidegrond schuin tegenover het Udense Missiehuis.

Pater Auf der Heide begreep de noodzaak van deze plannen: op die manier konden de zusters zich voorbereiden op het werken in de missie.

Pastoor G. van Schijndel uit Boerdonk en de Zusters van Asten.

Nog voordat rector Noyen de vergunning had aangevraagd bij mgr. v.d. Ven, de bisschop van Den Bosch, ontmoette hij pastoor Gerardus van Schijndel uit Boerdonk. Deze was al bezig om een missiehuis met missiezusters op te zetten. Zelf wilde hij ook naar de missie, maar dat leek te mislukken. Hij had wel al zes postulanten die in Boerdonk woonden. Maar hij had nog geen leefregels voor de nieuwe zusters opgesteld. Omdat aanvankelijk de vergunning uit Rome uitbleef, wilde hij zijn postulanten wel naar Uden laten gaan. Hij verzocht de novicemeesteres van de S.Sp.S., zr. Theodarda, om kennis

te komen maken en te kijken of zijn postulanten geschikt waren voor het nog op te richten retraits- huis te Uden. Pastoor Van Schijndel wenste wel dat de eerste inkleding in Boerdonk zou zijn. Hij beloofde een flinke som geld voor de nieuwbouw in Uden.

Ondertussen verstreek de tijd en pastoor Van Schijndel kreeg spijt van zijn toezeggingen, omdat hij vanuit Rome inmiddels toestemming had ontvangen voor zijn eigen missiehuis. Hiermee werd de samenwerking beëindigd.

*Afb. 15.
Pater Petrus Noyen,
rector van het Missiehuis te Uden.*

*Afb. 16.
Pater Hermann Auf der Heide,
directeur generaal van de Mis-
siezusters S.Sp.S.*

De start van het postulaat en noviciaat te Uden.

Op 10 augustus 1912 bracht pater Hermann auf der Heide zuster Theodarda (Dorothea van Schie) naar Uden; zij was tot 1920 de eerste overste in Uden. Samen met haar kwamen Alida van Zeyl, Sophia Smits en Wilhelmina Hoebe, drie postulanten, naar Uden.

Deze waren reeds enige maanden in het moederhuis in Steyl geweest. Zij hebben met hun komst het postulaat in het Missiehuis van Uden geopend.

Ze leefden in diepe armoede en ze moesten zich behelpen met het weinige wat ze hadden. Om ongewenste gasten te horen aankomen, werd er 's avonds een stoel tegen de deur gezet met daarop een losse bel.

Op 12 augustus 1912, de feestdag van de Heilige Clara, was de opening van het noviciaat van de zusters te Uden. Opmerkelijk was dat het noviciaat voorlopig nog geen novicen had.

De plechtige inwijding van hun gedeelte van het missiehuis werd verricht door pater Auf der Heide. Na enkele dagen kwamen de notabelen uit Uden kennis maken met de nieuwe zusters. Er waren geen stoelen, dus werden die bij de paters S.V.D. geleend.

Begin oktober 1912 kwamen er weer drie nieuwe postulanten naar Uden.

Het waren Catharina M.H. Toma uit Roermond, Marguerito H.L. Mahieu uit Brugge en Geertruida Spijker uit Amersfoort. Mejuffrouw Mahieu ging een half later terug naar haar geboorteplaats.

Op 24 oktober 1912 vond de professie plaats van de drie postulanten als novicen. De plechtigheid werd voorgegaan door pater superior generaal Nicolaus Blum. De hoogmis werd gezongen door de studenten van het Missiehuis van de paters S.V.D.

De eerste drie Udense novicen van de missiezusters kregen als kloosternamen: zuster Theresia (Alida Petronella van Zeyl), zuster Sophia (Sophia Charlotta Smits) en zuster Alida (Wilhelmina Hoebe).

Nu had men in Uden een postulaat en een noviciaat, elk bestaande uit drie personen.

Men had echter nog geen eigen gebouw.

Het Retraitehuis: het gebouw en de functie.

De bouw van het noviciaat en retraitehuis te Uden.

In februari 1913 werd begonnen met de bouw van het noviciaat en retraitehuis te Uden. Het ontwerp was van architect C. Franssen uit Roermond, die een leerling was van de bekende bouwmeester Pierre Cuypers. Het werd een breed gebouw met vier verdiepingen. Opvallend is dat de voorgevel met de hoofdingang niet parallel aan de doorgaande weg van Uden naar Volkel lag, maar naar de kant van Uden gericht was.

De bouw vorderde snel, want al op 21 april 1913 werd rechts naast de hoofdingang de eerste steen ingemetseld. Het was een wit marmeren steen uit de catacombe van de Heilige Agnes te Rome. Vrijwel vanaf het begin werd het nieuwe klooster in de volksmond het Retraitehuis genoemd.

*Afb. 17a-b.
De eerste steen
van het Retraitehuis
is op 21 april 1913
rechts naast de
hoofdingang ingemetseld.*

Afb. 18.
De voorgevel
met de
hoofdingang
uit 1913.

Ingebruikname en inzegening van het Retraitehuis 1913.

Op 9 november 1913 was de kapel al zover klaar dat de eerste plechtigheid er kon plaatsvinden en op 1 december werd het Retraitehuis ingezegend door mgr. J. Pompen, vicaris generaal van het bisdom Den Bosch, met de woorden *Moge God dit gebouw zegenen en al degenen die er in de toekomst zullen werken*. De kleine kapel zat vol met zusters en aspiranten. Na de inzegening kwamen allen te samen in de kapel voor een dankgebed. Ook enkele paters S.V.D. waren aanwezig.

Afb. 19.
De achtergevel
uit 1913.
Links, achter de
blinde muur,
lag de kapel.

Afb. 20.
De kapel op de
eerste verdieping.

De indeling van de eerste vleugel van het Retraitehuis.

Wat nu de begane grond is, was destijds het souterrain. Via de buitentrap kwam men op de eerste verdieping bij de hoofdingang. De kleine kapel lag helemaal rechts in het gebouw.

Vanuit de ruime waranda aan de linkerkant kon men via de tuindeuren en de trap omlaag naar de tuin. Op de foto van de achtergevel zien we de kleine ramen van de retraitantenkamertjes.

Afb. 22.
De ruime
waranda
aan de linkerkant
van de eerste
vleugel.

*Afb. 21.
De eetzaal voor
de retraitanten.*

De eerste uitbreiding in 1923.

Aan de westzijde, naast de doorgaande weg van Uden naar Volkel, bouwde men een tweede vleugel met een royale kapel, omdat er steeds vaker grotere groepen dames op retraite kwamen. Rechts naast de nieuwe kapel kwamen de kamers en cellen voor de zusters en de novicen. Dat werd het noviciaat. De hoofdingang werd verplaatst naar de hoek van de oude en de nieuwe vleugel en kwam zodoende nu wel aan de Volkelseweg te liggen. Via een brede trap met 14 treden, kon men voortaan het Retraitehuis betreden.

Op 1 mei 1924 werd de nieuwe kapel plechtig ingezegend door mgr. Arnold Frans Diepen, bisschop van Den Bosch. Hierbij waren aanwezig de provinciaal overste van de Missiezusters S.Sp.S., zuster Epiphania Dickerhoff, en de oversten van de andere huizen. Verder gaven rector G. Schouten van S.V.D. en burgemeester M.C. Thijssen van Uden acte de presence.

In de nieuwbouw was ook ruimte gecreëerd voor een ziekenzaaltje voor de zusters. Op 28 april 1925 is zuster Brigittina daar als eerste overleden. Zij was slechts negenentwintig jaar oud en was geboren als Apolonia Lambertina Petronella Ammerlaan te Rijswijk.

*Afb. 23.
Bij de uitbreiding van 1923
kwam de nieuwe hoofdingang
te liggen op de plaats van de
oude kapel.
In de nieuwe vleugel kwam
o.a. een royale nieuwe kapel.*

Afb. 24.
De nieuwe kapel,
in 1924 nog
onbeschilderd en
zonder beelden.

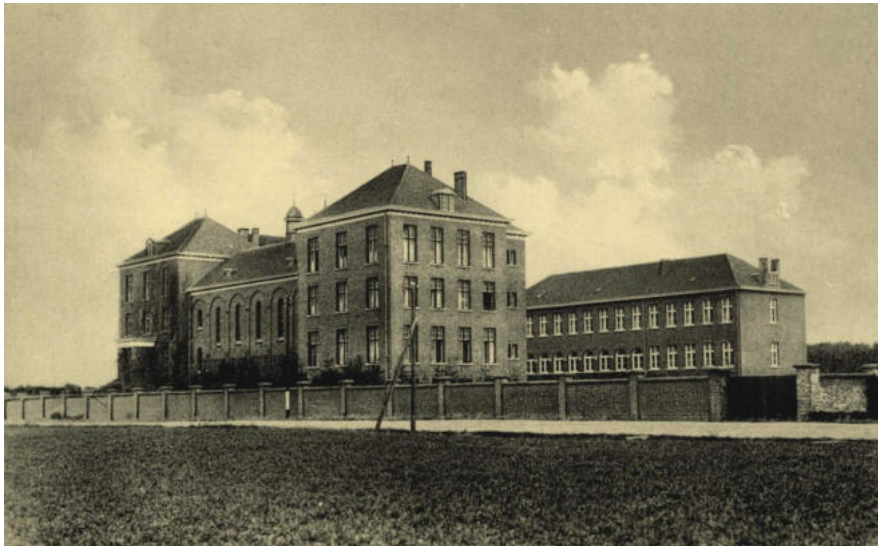
Muur- en plafondschilderingen in de nieuwe kapel.

In 1926 werd, onder leiding van zuster Alacoque, Constanze Berentz, een begin gemaakt met de muur- en plafondschilderingen in de nieuwe kapel. Zij had haar studie genoten in Fribourg te Zwitserland en was sterk beïnvloed door het symbolisme, wat blijkt uit het lijnenspel en het gebruik van felle kleuren.

In het priesterkoor kwam een voorstelling van de Heilige Drievuldigheid: God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest. Daarnaast werden twee sierlijke engelen geschilderd. Het plafond werd als een soort sterrenhemel beschilderd.

Afb. 25.
De nieuwe kapel,
rijkelijk
beschilderd en
aangekleed met
heiligenbeelden.

*Afb. 26.
Rechts zien we de
derde vleugel met de
eetzaal en de nieuwe
retraitantenkamertjes.*

De tweede uitbreiding in 1931.

In 1931 was er weer een uitbreiding nodig. Er waren in de voorgaande zeventien jaar al meer dan duizend groepen retraitanten geweest. Architect C. Franssen uit Roermond kreeg opnieuw de opdracht voor een tweede uitbreiding. Zo werd aan de noordoostzijde, de zijde van het bos en het wandelpark, een derde vleugel aangebouwd. Het gebouw kreeg hierdoor de vorm van een U.

In de nieuwbouw kwamen een grote eetzaal en 40 retraitantenkamertjes met stromend water. Nu was er de mogelijkheid om tachtig retraitanten tegelijk te ontvangen.

Verder lagen op de eerste verdieping de kruisgang, de grote refter en een recreatiezaal. Via een grote trap aan de achterzijde konden de retraitanten naar buiten om te wandelen in het bos en de tuin. De daaronder gelegen verdieping noemde men de kelder of het souterrain. Daar waren enkele kleine slaapkamertjes, de keuken, de wasserij en de andere dienstvertrekken.

*Afb. 27.
Retraitantenkamer
met stromend water.*

Omdat mgr. Diepen, bisschop van Den Bosch, in Rome verbleef, werd de nieuwe vleugel op 11 mei 1931 plechtig ingezegend door deken Ferd. Franssen uit Veghel, in aanwezigheid van pastoor H. Swinkels uit Uden, rector M. van Es van het Missiehuis, de provinciaal overste zr. Epiphania en zr. Engelmunda, overste te Uden. Ook aanwezig waren burgemeester C.L. Buskens van Uden, architect Franssen uit Roermond en de uitvoerders van deze nieuwbouw de heren Arts en Duif uit Nijmegen. Na de inzegening was er een plechtig lof in de kapel. Daarna was er een feestelijke maaltijd.

Aardbeving op 20 november 1932.

Op 20 november 1932 had Uden te maken met een aardbeving van 5.6 op de Schaal van Richter. In het Retraitehuis scheurden enkele muren en viel de kalk omlaag. De zware ijzeren schoorsteenplaat viel door het dak en kwam op de zolder terecht. Kortom het was een hele ravage en het kostte de nodige tijd en moeite om alles weer op orde te krijgen.

Herstart na de Tweede Wereldoorlog.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog hadden diverse groepen militairen in het Retraitehuis gewoond, de zusters waren elders ondergebracht en het retraitswerk had stilgelegen. Na de oorlog was het gebouw compleet vervuild en moest het met behulp van vele vrijwilligers weer helemaal worden schoongemaakt. Daarna konden de zusters weer terugkomen in het Retraitehuis en kwam het retraitswerk weer langzaam op gang.

Om alle aandacht te kunnen besteden aan de retraites, kwam de functie van noviciaat niet meer terug in Uden en werden de novicen voortaan ondergebracht in het moederhuis Mariabosch te Baexem.

De nieuwe kijk op het rooms-katholieke geloof.

In de zestiger jaren ging men veel dingen anders zien. Ieder was verantwoordelijk voor zijn eigen daden. Het was de tijd van de secularisatie: het rooms-katholieke geloof verloor zijn greep op de samenleving.

*Afb. 28.
Het Retraitehuis
aan het eind van
de vijftiger jaren.*

Het interieur van kerken, kapellen en kloosters werd aangepast aan de nieuwe zienswijze. Alle uitbundige versieringen en beelden werden verwijderd of gingen naar de zolder. In die tijd zijn ook de schilderijen in de kapel van het Retraitehuis verwijderd en werd alles in een egaal crème kleur geschilderd. De beelden tegen de zijwand kregen een andere plaats in het klooster.

In 1965 werd het altaar naar voren geplaatst. Het tabernakel bleef op een zuil tegen de achterwand staan. De communiebank werd verplaatst en kreeg een andere bestemming.

Opvallend feit is dat juist in 1966 een orgel werd aangeschaft, zodat de erediensten beter begeleid konden worden. De Udense organist Theo Janssen leerde de zusters het nieuwe instrument te bespelen.

Afb. 29.

Het interieur van de kapel nadat de schilderijen en beelden zijn verwijderd.

Aanpassingen voor een nieuwe functie in de toekomst.

Gedurende de zestiger jaren begon het aantal retraites langzaam maar zeker af te nemen.

In 1970 werden enkele retraitantenkamertjes aangepast voor zieke zusters. Oudere zusters uit de missie en de andere kloosters, kwamen (terug) naar Uden. Men ging zich vooral richten op de toekomst, waarin de verzorging van oudere zusters tot hoofdtaak zou uitgroeien.

Kleine aanpassingen werden gedaan. In 1980 kwam er een telefooncentrale met meer toestellen.

Afb. 29a.

Het interieur van de kapel in 2013.

Het Retraitehuis: de activiteiten en de bewoners.

De activiteiten in het Retraitehuis.

Het Retraitehuis deed aanvankelijk dienst als postulaat, noviciaat en retraitehuis. Verder hebben de zusters in het tegenovergelegen missiehuis de paters tot in de dertiger jaren bijgestaan bij allerlei werkzaamheden. Het postulaat en noviciaat zijn na verloop van tijd overgebracht naar andere kloosters van de congregatie en in het Missiehuis waren op een gegeven moment voldoende broeders voor het uitvoeren van de alledaagse werkzaamheden.

Wat bleef was het retraitewerk, één van de idealen van stichter Arnoldus Jansen.

Wat is een retraite?

De letterlijke vertaling van het Franse woord retraite is afzondering.

Tijdens een retraite werd onder leiding van een geestelijke, gedurende een aantal dagen, in alle rust ingegaan op de zin van het bestaan en de persoonlijke verwachtingen in het leven.

Uiteraard was het rooms-katholieke geloof het uitgangspunt van deze levensbeschouwingen.

*Afb. 30.
Retraitanten-
kamer uit de
eerste periode
met lampetkan
en olielamp.*

De zusters verzorgden vrijwel uitsluitend retraites voor meisjes en vrouwen. Een retraite duurde 3 of 6 dagen. 's Avonds was er tijd voor ontspanning in de refter of een wandeling door het park. Natuurlijk ging men op tijd naar bed.

Naast retraites werden er ook bezinningsdagen gehouden van een dag.

De eerste retraites.

In januari 1914 kwamen de eerste retraitsanten, maar toen in augustus de Eerste Wereldoorlog uitbrak lag dit werk een tijdje stil.

Naast de individuele deelnemers, kwamen er heel veel groepen op retraite, b.v. de boerinnenbond, ongehuwde dames, jonge dames van de deftige stand, meisjes van de gewone stand en huismoeders. In de beginjaren kwamen de dames en meisjes vooral uit Brabant.

Retraites voor Dames		RETRAITEHUIS „KLOOSTER VAN DEN H. GEEST” UDEN
12—15 Oct. Meisjes		2— 5 Nov. Meisjes uit Geldrop, Waalré en Zes-Gehuchten
15—18 „ Gehuwde Leden v. d. Boerinnenbond		5— 8 „ Retraite tot verdieping v. h. Inwendig Leven
19—22 „ Retraite ter inleiding v. h. volle leven		Opening van de retraites omstreeks 6.30 uur 's namiddags. De
22—25 „ Meisjes Verloofden en die kennis hebben		trein gaat tot Veghel. Uit de richting Den Bosch, Helmond, Oss
26—30 „ Gereserveerd		en Veghel, is Uden ook te bereiken met bussen van de B. B. A.

Afb. 31.
Advertentie
voor diverse
retraites
voor dames.

25 jaar retraitewerk, 1914-1939.

In de Udense Courant van 14 januari 1939 werd uitgebreid verslag gedaan van de viering van het 25 jarig jubileum. 's Morgens om tien uur was er de plechtige hoogmis.

Om half twaalf werd een receptie gehouden voor alle Udense mensen.

Overste zr. Theodarda van Schie ontving om half drie zijne eerwaarde excellentie mgr. Antoon Frans Diepen, bisschop van Den Bosch.

Daarna was er een feestvergadering met sprekers en felicitaties. Onder de aanwezigen waren de paters van het Missiehuis, pastoor A. Goossens en burgemeester C.L. Buskens uit Uden en de provinciaal overste zr. Avellina Tenbrink.

De verschillende sprekers waardeerden het werk van de zusters, zo bleek: *Een retraite aan vrouwen en meisjes heeft indirect zijn invloed in het gezin. Van daaruit hebben zij weer contact met de dorpsbewoners. Zo brengt een goed voorbeeld weer goede mensen voort en is het dus zeer waardevol.*

Om vier uur was er een pontificaal lof. Om vijf uur de feestelijke koffietafel voor de genodigden.

's Avonds in de recreatiezaal keken de zusters, moe maar voldaan, terug op een mooie feestdag.

Afb. 32.
Mgr. A.F. Diepen
bij het voorlezen van het
Pauselijk felicitatie-
en huldigingstelegram.

De hoogtijdagen van het retraitewerk.

De vijftiger jaren vormden het hoogtepunt van het retraitewerk en in 1951 verwelkomden de zusters de 100.000ste retraitante. Vanuit Amsterdam kwam jaarlijks een volle bus vrouwen en meisjes die zich *De Gouden Draad* noemden.

Er werden regelmatig retraites georganiseerd voor groepen verpleegsters of onderwijzeressen.

Eens per jaar was er een retraite voor invaliden. De zusters hielpen dan, waar het nodig was. In 1963 verzorgde het Udense koor *Echo uit Kersenland* een avond met zang en toneel bij deze speciale retraite.

*Afb. 33.
Groep Udense
retraitanten
in 1933 in de
tuin bij de
 Lourdesgrot.*

50 jaar retraitewerk, 1914-1964.

Als men bedenkt dat er iedere week minstens een retraite werd gehouden, dan is het niet verwonderlijk dat het aantal retraites in 1964, bij het vijftigjarig jubileum, op 2.934 stond.

Om dit gouden feest te vieren was mgr. Wilhelmus Marinus Bekkers uitgenodigd. Op 12 april 1964 heeft hij in de kloosterkapel de pontificale hoogmis opgedragen in het bijzijn van alle zusters.

Hierbij waren verder aanwezig: de Commissaris der Koningin mr. dr. C. Kortmann, burgemeester G.I.M. van Kemenade, pastoor Th. de Louw, de provinciaal van S.V.D. pater W. Bouwmans, verte-

*Afb. 34a-b.
Serenade door de Udense harmonie De Eendracht bij het 50-jarig jubileum van het retraitewerk in 1964.*

genwoordigers van de Kruisheren, zusters Franciscanessen en zusters van Carolus Borromeus. Mgr. Bekkers sprak: *Voor al de dienstbaarheid is een belangrijke levenshouding. De Goede Herder is te vergelijken met het heilzaam retraitswerk. Ik hoop dat in het sterk industrialiserende Uden de mensen gebruik blijven maken van de retraites om tot bezinning komen.*

Na de plechtigheden gingen mgr. Bekkers en de genodigden mee naar de refter. Met de overste zr. Wilhelma Versteegden en de veertig zusters was het een ontspannen, gezellig samenzijn. Zr. Wilhelma zei onder meer: *Alle zusters zijn direct of indirect bij het retraitswerk betrokken.*

's Middags was er een receptie. De vele verenigingen uit Uden kwamen de zusters feliciteren met dit gouden feest. Onverwacht kwam harmonie *De Eendracht* een serenade brengen. Ondanks de regen was er toch een vrolijke stemming. De zusters kregen veel cadeaus, bloemen en attenties waaronder een gift van tienduizend gulden van het bisdom Den Bosch.

Ondanks aanpassingen toch terugloop van de retraites.

In de tweede helft van de zestiger jaren liep de belangstelling voor de retraites langzaam maar zeker terug. De oorzaak was de verandering van de mentaliteit bij het katholieke volk. De secularisatie werd steeds duidelijker voelbaar.

Met kleine aanpassingen probeerde men het tij nog te keren.

Waar de geestelijk leider van de retraite voorheen vanaf een spreekgestoelte zijn preek liet neerdalen op zijn onderdanen, werd er nu steeds vaker gekozen voor inleidende lezingen, gevolgd door kringgesprekken, waar de geestelijke actief aan deelnam; dit kwam gemoedelijker over.

Vroeger was tijdens de retraites de *silentio*, het stilzwijgen, verplicht. Later waren er nog wel stiltemomenten, maar tijdens de maaltijd mocht voortaan gewoon gesproken worden.

Zr. Mechtrud Theeven heeft vele jaren de organisatie van het retraitswerk verzorgd. Zij nam contact op met de paters en zorgde dat de retraitanten hun uitnodiging op tijd ontvingen. Bij aankomst werden de dames vriendelijk welkom geheten door haar en zr. Agamunda Geurts, de portierster.

In religieus Nederland was het Retraitehuis in Uden een begrip.

75 jaar retraitswerk, 1914-1989.

In 1989 was er een tentoonstelling over het retraitswerk in het Museum voor Religieuze Kunst te Uden; ter gelegenheid waarvan een fraaie jubileumboek werd uitgegeven. Ofschoon men zag dat de belangstelling voor de retraites was afgenomen, wilde het museum het 75-jarig jubileum van het retraitswerk niet onopgemerkt voorbij laten gaan.

De zusters waren blij met deze aandacht van buitenaf, maar hebben dit jubileum zelf slechts in eigen kring gevierd; het einde van het retraitswerk kwam immers in zicht.

Het einde van het retraitswerk in 1996.

In 1996 zijn de Zusters Dienaressen van de Heilige Geest definitief gestopt met het verzorgen van retraites in het Retraitehuis te Uden.

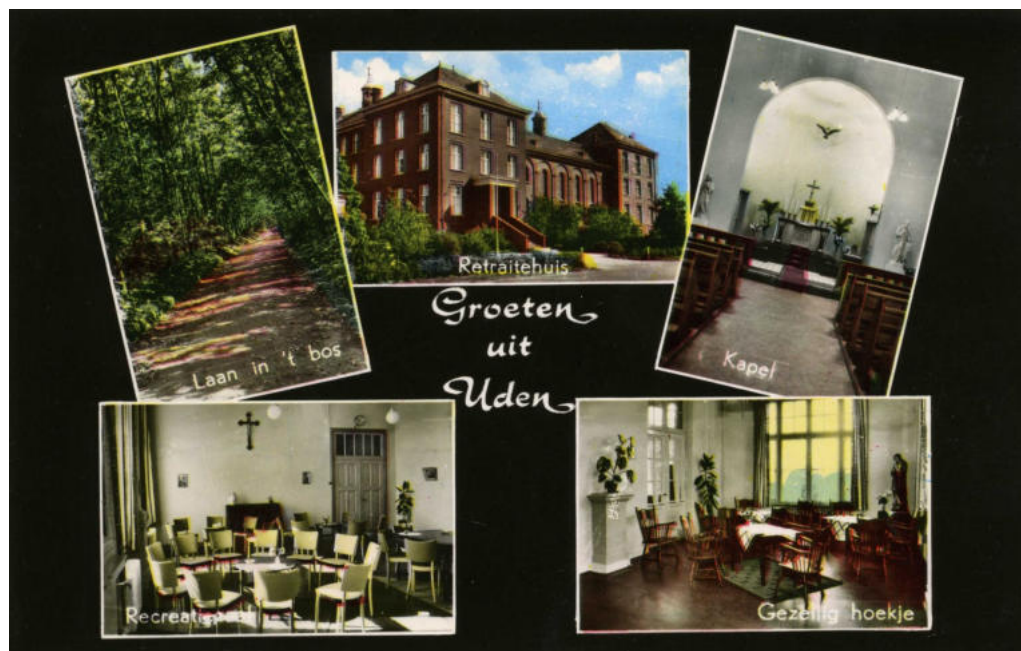
De kosten van een retraite.

In de beginjaren betaalden de retraitanten voor een driedaagse retraite enkele guldens. Dit bedrag ging door de jaren heen geleidelijk aan omhoog; op het eind bedroeg de eigen bijdrage 175 gulden. De zusters zorgden voor drie geheel verzorgde dagen, van aankomst tot vertrek. Er was een geestelijk leider en de dames en meisjes hadden volpension in het Retraitehuis. Natuurlijk was de koffie met eigen gebakken cake ook inbegrepen. Als de gasten waren vertrokken werd alles gepoetst en schoon-gemaakt en het beddengoed gewassen.

De ansichtkaart als enige contact met het thuisfront.

Tientallen jaren was de ansichtkaart voor de retraitanten de enige manier om contact met het thuisfront te hebben. Het kan dan ook geen verbazing wekken dat er tienduizenden ansichtkaarten verstuurd zijn vanuit het Retraitehuis. Er werden ansichten gemaakt van het ex- en interieur van het klooster en de kapel. Daarnaast waren kaarten van de tuin met het Heilig Hartbeeld, de Goede Herder, de Lourdesgrot en de Calvarieberg populair.

Toen het aantal retraitanten in de zestiger jaren terugliep en bovendien de telefoon bij steeds meer huishoudens zijn intrede deed, werd het assortiment beperkt. Absolute topper was de “Groeten uit Uden”-kaart met vijf fotootjes; deze werd gedurende een periode van ongeveer twintig jaar verkocht.

Afb. 35.
De meest
verstuurde
ansichtkaart
door de
retraitanten
in de periode
tussen 1960
en 1980.

De hoogfeesten Pinksteren en Sacramentsdag.

Het pinksterfeest werd bij de Dienaressen van de Heilige Geest als een bijzondere feestdag gevierd. Dit was vooral een kerkelijk feest met eerst de plechtige hoogmis en na de middag het plechtig lof en de vespers. Het was, vooral voor de zusters die hun werk buiten het klooster verrichtten, belangrijk om als gemeenschap bij elkaar te zijn. Men was op elkaar aangewezen en daarom was de saamhorigheid belangrijk.

In het Retraitehuis te Uden werden de maaltijden samen in de refter gehouden. Bij de warme maaltijd werd op deze feestdagen een extra lekker toetje geserveerd. Bezoek voor de zusters op Eerste Pinksterdag werd op niet op prijs gesteld. Tweede Pinksterdag werd wel gevierd met de familie.

Sacramentsdag, de tweede donderdag na Pinksteren, was ook een speciale feestdag. In de klooster-tuin werden de paden versierd met vlaggetjes en mooie bloemtapijten. De paters en studenten van het Missiehuis kwamen samen met de zusters Sacramentsdag vieren. De knechten, gekleed in toog en superplie, droegen het baldakijn. In processie liep men al biddende naar het rustaltaar achter in de tuin. Daarna ging de processie al biddende terug naar de kapel. Meisjes uit de buurt mochten in de processie bruidje zijn. Na afloop kregen de bruidjes een krentenbol en chocolademelk. Dat was in die tijd een hele traktatie.

*Afb. 36.
Sacramentsdag.
Vooraan het bloemtapijt
en de bruidjes.
Achteraan een groep novicen.*

*Afb. 37.
Sacramentsdag.
Het Allerheiligste
wordt onder het
baldakijn naar buiten
gedragen.*

Verzorging van de erediensten door de paters en Kruisheren.

Het Retraitehuis had geen eigen rector. De Paters S.V.D. verzorgden de erediensten. Nadat het Mis-siehuus was opgeheven hebben de Kruisheren die taak overgenomen. De paters Johannes de Pater, Lambertus Vollaerts en Gerrit Nillesen O.S.C. zijn vele jaren naar het Retraitehuis gefietst om de heilige eucharistie te vieren. Vaak waren de misdienaartjes jongens uit de buurt.

Nu, in de eenentwintigste eeuw, is het aantal priesters sterk teruggelopen en wordt het daarom steeds moeilijker om iedere dag een priester te laten komen voor de heilige mis.

*Afb. 38.
Kruisheer pater de Pater
met de misdienaars uit de buurt
bij het plechtig lof in de kapel
van het Retraitehuis.*

Vrijtijdsbesteding.

's Avonds hadden de zusters tijd voor recreatie en ontspanning. Er werden veel mooie handwerkjes gemaakt, van gehaakte kleedjes tot fijn borduurwerk.

Zr. Geertruida Gerold en later zr. Edelburgis Berkien hebben veel liturgische gewaden en kleden gemaakt, waaronder kazuifels, stola's en altaar- en communiebankkleden.

Ook het herstellen van zeer oude stukken werd door hen vakkundig gedaan. Zo heeft zr. Edelburgis op tachtigjarige leeftijd het honderdvijfentwintig jaar oude vaandel van de harmonie uit Schijndel binnen vier maanden volledig gerestaureerd. De harmonie kon eind 1980 weer trots uittrekken met het mooie vaandel voorop.

Het sociale leven van de zusters in Uden breidde zich uit.

Door de veranderde tijdgeest, zag men vanaf het begin van de zeventiger jaren vaker blauwe zusters in het dorp. Soms gingen ze met de fiets kleine boodschappen halen. Soms zelfs met de auto om met medezusters naar de tandarts of dokter te gaan. Enkele zusters werden lid van de Katholieke Bond van Ouderen of gingen zingen bij het bejaardenkoor *Onder de groene linden*.

Zr. Leodata Hennen liep een aantal jaren mee in de Udense avondvierdaagse en zr. Bernardine Nijs heeft vele jaren het hoogste sponsorgeld bij elkaar gefietst in de Udense Trap-in, het jaarlijkse fiets-evenement op Tweede Pinksterdag, waarvan de opbrengst geheel ten goede komt aan diverse missie-projecten met een Udense achtergrond.

De blaauw zusters.

Naar de kleur van hun tenue werden de zusters van het Retraitehuis in 't Újese ook wel de *blaauw zusters* genoemd. De zusters Carolus Borromeus van Huize Sint-Jan werden de *Duitse zusters* genoemd, de zusters Birgittinessen stonden bekend als de *aauw nonne* en de zusters Franciscanessen kenden we in Uden als de *Veghelse zusters*.

De moeder oversten van het Retraitehuis.

De overste van een klooster van de S.Sp.S. werd door de medezusters bij schriftelijke stemming gekozen. Aanvankelijk was dit voor een periode van zes jaren, maar sinds 1958 voor een periode van drie jaar.

1914	zr. Theodarda van Schie	1973	zr. Wilhelma Versteegden
1919	zr. Amelbergia van Risswick	1976	zr. Birgitte Stapelbroek
1925	zr. Avelina Tenbrink	1980	zr. Pastorita van Opstal
1931	zr. Engelmunda Lansdaal	1983	zr. Pastorita van Opstal
1938	zr. Theodarda van Schie	1986	zr. Marie José Geurts
1941	zr. Ermenilda van Leeuwen	1989	zr. Birgitte Stapelbroek
1948	zr. Engelmunda Lansdaal	1992	zr. Birgitte Stapelbroek
1952	zr. Auguistina Starmans	1995	zr. Theomara Barendse
1958	zr. Erenfreda Rentinck	1998	zr. Marie José Geurts
1961	zr. Wilhelma Versteegden	2001	zr. Achilla Jorissen
1964	zr. Wilhelma Versteegden	2004	zr. Gré Rood
1967	zr. Pastorita van Opstal	2007	zr. Gré Rood
1970	zr. Wilhelma Versteegden	2010	zr. Gré Rood
		2013	zr. Gré Rood

Externe krachten.

In een groot huis moeten veel werkzaamheden verricht worden. De zusters kozen er voor om deze klussen vaak tientallen jaren lang door dezelfde kleine zelfstandigen uit Uden uit te laten voeren. Hierdoor ontstond een hechte band tussen deze externe krachten en de zusters van het retraitehuis. Het buitenschilderwerk werd jarenlang gedaan door Jan Broekhaus. Als er binnen geschilderd moest worden hielp zr. Crucigera Palm. Zij was erg handig; ook andere klusjes kon ze opknappen. Later heeft Jan v.d. Boogaard het schilderwerk vele jaren met grote zorg uitgevoerd.

Op elektrotechnisch gebied was Martien v.d. Wielen de vaste kracht. De zusters hadden ook meisjes in dienst voor het huishoudelijk werk.

*Afb. 39.
De dienstmeisjes voor
het huishoudelijk werk.
Staand:
Annie, Mientje, Toos,
Paula, Toos.
Zittend:
Anneke, Louise.*

Vrijwilligers.

Doordat er een hechte band was ontstaan met de externe krachten, waren zij, naast hun beroepsmatige werkzaamheden, ook gedurende vele jaren als vrijwilligers actief voor de zusters van het Retraitehuis.

Zo was Jan v.d. Boogaard op vrijwillige basis actief als chauffeur voor de zusters die naar de huisarts of het ziekenhuis moesten. Ook als een zuster een bezoek wilde afleggen aan haar verder weg wonende familie stond hij paraat. Hij is tot op de dag van vandaag nog actief als vrijwilliger.

Martien v.d. Wielen was na zijn pensionering nog vele jaren actief als technisch vrijwilliger. Toen het Retraitehuis in 1998 een andere bestemming kreeg, heeft hij het contact met de zusters aangehouden. Hij komt er nog regelmatig.

Vele jaren heeft Theo Janssen als vrijwilliger allerlei klusjes in het Retraitehuis prima verzorgd.

De zusters konden altijd met defecte apparaten bij Theo terecht. Zijn broer Gerard Janssen doet dit werk ook al vele jaren met plezier.

Udense en Volkelse meisjes die ingetreden zijn bij de S.Sp.S.

In de loop der jaren zijn er zeven meisjes uit Uden en één uit Volkel ingetreden bij deze congregatie. Ze verbleven allemaal voor langere of kortere tijd in het Retraitehuis te Uden.

Martina van Donzel, zr. Franciscea.

Geboren te Uden, op 't Veld, op 12-12-1892 als dochter van Franciscus van Donzel en Maria Manders.

Ingetreden te Uden op 19-03-1915 en geprofest te Uden op 02-01-1923.

Ze gaf onderricht in naaivakken in de kloosters te Steyl, Baexem en Tilburg.

Ze genoot van haar oude dag in het Retraitehuis te Uden.

Zr. Franciscea is overleden in het ziekenhuis te Veghel op 18-07-1970 en begraven op het kloosterkerkhof te Uden.

Johanna van Doornmalen, zr. Marie.

Geboren te Uden, in de Straat, op 05-02-1893 als dochter van Hendrikus van Doornmalen en Maria Alberta Warong.

Ingetreden te Baexem en geprofest te Uden op 06-10-1918.

Ze was zeer bedreven in het maken van fijne handwerken en was werkzaam in Steyl.

Vanwege haar ziekte verbleef ze sinds 1952 in Coudewater te Rosmalen.

Zr. Marie is overleden te Rosmalen op 02-01-1979.

Johanna Martina Maria (Anna) Geurts, zr. Andria.

Geboren te Uden, op de Maasstraat, op 30-05-1923 als dochter van Hendricus Geurts en Arnolda Martina Rutten.

Ingetreden te Baexem op 27-04-1943 en geprofest te Baexem op 02-01-1946.

Ze was werkzaam als verpleegster te Kerkrade en in de missie in Argentinië (1961-1969), op de administratie te Baexem en als overste te Belfeld (1992-1998).

Zr. Andria is sinds 1992 woonachtig in het Retraitehuis te Uden.

Lucia Maria de Mol, zr. Gondulpha.

Geboren te Uden, in de Rakt, op 26-11-1892 als dochter van Martinus de Mol en Arnolda v.d. Wijst.

Ingetreden te Uden in 1916 en geprofest te Uden op 07-07-1924.

Werkzaam te Kerkrade als ziekenverpleegster.

Zr. Gondulpha is overleden te Uden op 10-01-1928.

Afb. 40.
zr. Franciscea

zr. Marie

zr. Andria

zr. Gondulpha

Maria v.d. Pol, zr. Edwina.

Geboren te Uden, op de Weeg, op 19-07-1901 Uden als dochter van Petrus v.d. Pol en Cornelia Hoevenaars.

Ingetreden op 15-04-1925 en geprofest te Uden op 02-01-1928.

Ze was werkzaam op de naaikamer, in de huishoudelijke dienst, het verpleegwerk en als tuinierster te Baexem, Belfeld en Treebeek.

Zr. Edwina is overleden te Uden op 14-06-1992 en begraven op de kloosterkerkhof.

Anna Maria Poulussen, zr. Adilia.

Geboren te Uden, in de Schafstraat, op 21-01-1897 als dochter van Hendricus Poulussen en Theodora van Gerwen.

Ingetreden te Baexem op 15-10-1924 en geprofest te Uden op 02-07-1927.

Ze was werkzaam als missiezuster, maar door reuma werd het werken voor haar onmogelijk.

Zr. Adilia is overleden te Baexem op 05-04-1956.

Gertruda Hendrica Verkuijlen, zr. Bertiliana.

Geboren te Uden, in het Moleneind, op 29-12-1906 als dochter van Martinus Verkuijlen en Maria v.d. Pol.

Ingetreden te Baexem op 11-04-1934 en geprofest te Uden op 02-07-1937.

Ze was werkzaam als kok in Hoensbroek en Tilburg.

Sinds 1982 was ze rustende in het Retraitehuis te Uden.

Zr. Bertiliana is overleden te Uden op 20-08-1989 en begraven op het kloosterkerkhof.

Johanna v.d. Wijngaard, zr. Stephanella.

Geboren te Volkel, in de Volkelstraat, op 06-02-1920 als dochter van Martinus v.d. Wijngaard en Alberdina Smits.

Ingetreden te Baexem op 29-04-1941 en geprofest op 02-01-1950.

Ze was werkzaam als administratief medewerkster in het ziekenhuis te Kerkrade en verbleef ook in Wahlwiller, Baexem en Uden.

Ze is overleden in het ziekenhuis te Oss op 03-07-2008 en begraven op het kloosterkerkhof te Uden.

*Afb. 40.
zr. Edwina*

zr. Adilia

zr. Bertiliana.

zr. Stephanella.

Het Retraitehuis: de tuin, de boerderij en het kerkhof.

De tuin van het Retraitehuis, bron van rust voor zusters en retraitanten.

Vrijwel vanaf de stichting van het Retraitehuis in 1913 is de tuin een belangrijke, rustgevende inspiratiebron geweest voor de zusters en de retraitanten. Een solitaire wandeling, meestal verzonken in gebed, langs de Kruisweg, de Calvarieberg, het Heilig Hartbeeld, de Heilige Theresia en het beeld van de Goede Herder droeg bij aan de innerlijke rust van eenieder.

De knechten Frans v.d. Berg, Tieske van Son en Johan en Cor Smits hebben het bos en de tuin aangeplant en gedurende vele jaren onderhouden.

In 1921 hebben Driek Paulussen en Cor Verhoeven de Lourdesgrot aangelegd, die betaald werd met dubbeltjes en stuivers van de retraitanten. Het Mariabeeld werd geschonken door een weldoenster, maar voor het beeld van de Heilige Bernadette moest nog verder gespaard worden; dit beeldje is enige tijd later bij de grot geplaatst.

*Afb. 42.
De Lourdesgrot.*

*Afb. 43.
Het Heilig Hartbeeld.*

*Afb. 41.
De Calvarieberg.*

In 1929 werd de Calvarieberg aangelegd met daarop de drie kruizen, uiteraard met elk een corpus. Langs de bospaden werd de Kruisweg aangelegd. Dit waren veertien zuiltjes met plaatjes van de kruiswegstaties achter een glasraampje. Na vele jaren waren deze plaatjes helemaal verbleekt en zijn ze vervangen door kleitegeltjes met afbeeldingen van de kruiswegstaties. Ook deze zijn in de loop der jaren aangetast door de weersomstandigheden.

Van de financiële giften bij het zilveren feest in 1939, kon men een Heilig Hartbeeld aankopen, dat zijn plaats kreeg op de speciaal daarvoor aangelegde berg, die werd aangeplant met vaste struiken die weinig onderhoud vergden.

Verder werden er beelden geplaatst van de Goede Herder en van de Heilige Theresia.

*Afb. 44.
De Heilige Theresia.*

Speeltoestellen voor de kinderen en hun ouders.

Aan de rand van het bos plaatsen de knechten enkele speeltoestellen, een lange familieschommel en een draaischommel, voor de familie die op bezoek kwam bij *tante zuster*. De kinderen en hun ouders konden zich heerlijk vermaken in deze kleine speeltuin en de zusters keken genietend toe. Soms kwam buurman De Bie langs met zijn kinderen voor een paar uurtjes vermaak.

*Afb. 45.
De familie
De Bie op
schommel.*

De herinrichting van het bos en de tuin.

Bij de grote verbouwing van 1997-1999 zijn het bos en de tuin geheel gerenoveerd en aangepast. Het kruis met het Christusbeeld van de oude Calvarieberg kreeg een mooie nieuwe plek naast de weg naar de bungalow. De twee andere kruisbeelden waren in zeer slechte staat en zijn niet herplaatst. De bos- en tuinpaden in het rechter gedeelte, waaronder het pad naar het kerkhof, zijn betegeld en hierdoor geschikt gemaakt voor gebruikers van rolstoelen en rollators.

De speeltoestellen voor de bezoekende kinderen hadden hun beste tijd gehad en werden niet meer opgesteld. Vlakbij de grote huiskamer, de Buitenhof, is een jeu de boules baan aangelegd, waarvan helaas weinig gebruik wordt gemaakt. In de tuin zijn bij de renovatie mooie perken met vaste planten aangelegd, die door een hovenier worden onderhouden.

In een aparte bloementuin, die met een grote heg aan het oog onttrokken is, kunnen de zusters nog een bloemetje plukken.

Als je nu door het bos en de tuin loopt word je opnieuw getroffen door de serene rust van een oude kloostertuin.

Waarschijnlijk zal een gedeelte van het bos binnen afzienbare tijd plaats moeten maken voor woningbouw.

*Afb. 46.
De boerderij met
de knechten
Frans v.d. Berg en
Toon Verhoeven
en het werkpaard
met de jonge
Bertje de Wit.*

De boerderij van het Retraitehuis.

Het Retraitehuis had een eigen boerderij, zoals overigens bij de meeste kloosters gebruikelijk was. De aangestelde knechten deden het werk en in een druk seizoen hielpen de jonge zusters mee. De boerderij had aanvankelijk acht hectare grond, waarvan een gedeelte door de knechten en arbeiders zelf was ontgonnen. Zo werd heidegrond cultuurgrond. Op een gegeven moment had de boerderij maar liefst dertien hectare cultuurgrond. Het was een gemengd bedrijf met koeien, varkens, kippen en een werkpaard voor het bewerken van de landbouwgrond. De aardappelen werden na het oogsten in een grote kuil opgeslagen.

In de Udense Courant van maart 1922 stond een bericht dat een hele kuil aardappelen was gestolen bij de boerderij van het Retraitehuis.

Al spoedig werd er aan de westkant van het Retraitehuis een fruitboomgaard aangelegd. Er waren twee ondergrondse *bunkers* om het fruit vorstvrij te bewaren.

*Afb. 47.
De fruitbomen
aan de achterkant
van het Retraitehuis
in volle bloei.*

Frans van den Berg en de andere knechten.

In 1925 werd Frans v.d. Berg (1901-1993) aangesteld als knecht. Hij beheerde de boerderij en zorgde ervoor dat de zusters voldoende te eten hadden. Melk, eieren, vlees, aardappelen, groente en fruit, alles kwam zoveel mogelijk vanuit de eigen boerderij. Frans v.d. Berg is 50 jaar bij het Retraitehuis blijven wonen en kreeg voor al zijn werkzaamheden een Koninklijke onderscheiding.

Tieske van Son, een oom van Frans, heeft vele jaren samen met hem op de boerderij gewerkt.

Grard van Oort zorgde vooral voor het fruit, o.a. voor de appels, peren en rode bessen. Was er een jaar met heel veel fruit, dan konden burens en kennissen bij Grard fruit kopen. De rest werd in de ondergrondse *bunker* opgeslagen.

Ook andere knechten vonden het prettig werken bij het Retraitehuis en bleven vele jaren in dienst; o.a. Toon Verhoeven, Johan Smits, Knillis Smits, Theo van Schijndel, Jos van Boxmeer en Harry Peters. De laatste is als vrijwilliger nog steeds actief in de tuin.

*Afb. 48.
Frans v.d. Berg,
vijftig jaar knecht van de zusters en
beheerder van de boerderij.*

Verkoop van de boerderij en de grond.

In 1965 werd de boerderij verkocht aan de gemeente Uden voor uitbreiding van het industrieterrein. Nu moesten de zusters melk, eieren en vlees elders kopen.

Bij het afbreken van het kippenhok ontdekte men in de grond een oud servies, dat daar in de oorlog was begraven. Na een goede wasbeurt kwam het weer in de kast te staan.

Door gebrek aan personeel en vrijwilligers kon men de fruitboomgaard en de groentetuin uiteindelijk ook niet meer aanhouden. De grond werd verkocht aan Piet v.d. Elsen, voor uitbreiding van zijn garagebedrijf.

De overgebleven knechten bleven nog enkele jaren in de nieuw gebouwde bungalow wonen, tot ze naar een verzorgingshuis verhuisden.

Het kerkhof van het Retraitehuis.

Het Retraitehuis heeft vanaf het begin een eigen kerkhof gehad. Zodoende kon men de overleden zusters waardig en met genegenheid een laatste rustplaats geven.

Als het nodig was, werd het kerkhof een klein stukje groter gemaakt. De laatste flinke uitbreiding was in 2001 en het is te verwachten dat men over een paar jaar opnieuw een stuk van de tuin bij het kerkhof zal moeten betrekken.

Bij de ingang van het kerkhof staat het kruisbeeld dat vroeger op de plaats stond waar nu een hardstenen monument staat met de verzezen Christus en de tekst *Ik ben de verrijzenis en het leven*.

Naast dit monument staan vier gedachtenismuren, waarin de namen van de overleden zusters zijn gegraveerd. Elk individueel graf heeft een ijzeren kruisje waarop het aantal professiejaren, de klooster- en familienaam en de geboorte- en overlijdensdatum van de zuster vermeld staan.

Het kerkhof wordt omsloten door een heg. In het ijzeren toegangspoortje zal de oplettende bezoeker de initialen S.Sp.S. opmerken.

Herbegravingen.

In 1957 zijn de grafresten van 34 zusters Ursulinen van het kloosterkerkhof van het voormalige Missiehuis overgebracht naar een verzamelgraf op de kerkhof van het Retraitehuis.

De oudste graven van de zusters van het Retraitehuis zijn in 1999 geruimd en herbegraven in een verzamelgraf. Nadat het kloosterkerkhof bij het moederhuis van de Missiezusters S.Sp.S. in Baexem was gesloten, werden de grafresten van 145 zusters op 13 mei 2008 naar Uden overgebracht en herbegraven in een verzamelgraf. Deze bijzondere gebeurtenis werd omlijst door een mooie viering, geleid door de pastoraal werkster Ria Toonders-Vogels. Na een gebed werd aarde uit Baexem in het graf gestrooid. Vervolgens werd er een toepasselijk gedicht voorgedragen en werd een boeketje vergeetmij-nietjes in het graf gelegd.

Afb. 49.

Het kloosterkerkhof met het monument, de vier gedachtenismuren en daarvoor de individuele graven.

Het Retraitehuis, toevluchtsoord voor velen.

Toevluchtsoord voor velen.

Door bepaalde uitzonderlijke gebeurtenissen heeft het Retraitehuis door de jaren heen ook dienst gedaan als toevluchtsoord of tijdelijke verblijfplaats voor andere groepen mensen.

Belgische vluchtelingen in 1914.

Amper twee maanden na het begin van de Eerste Wereldoorlog kwamen in oktober 1914 de eerste Belgische vluchtelingen naar Uden. Zestig moeders met kinderen werden door de zusters van het Retraitehuis gastvrij opgevangen en vonden onderdak in de retraitantenkamertjes. De retraites werden hiervoor stopgezet. Vanaf februari 1915 konden ze terecht in het Udense vluchtsoord voor Belgen.

Slachtoffers van de overstroming in Gelderland in 1926.

Als gevolg van een dijkdoorbraak van de Maas bij Overasselt en Nederasselt op 31 december 1925 kwamen grote delen van het Land van Maas en Waal onder water te staan. Vele gezinnen moesten vluchten voor het hoge water. In het Retraitehuis werd aan 25 mensen onderdak verleend.

Militairen tijdens de mobilisatie in 1939.

Tijdens de mobilisatie in september 1939 werden er 120 Nederlandse militairen ingekwartierd, die pas in april 1940 vertrokken. De zusters slaagden erin om tijdens deze periode hun kleine retraites normaal door te laten gaan.

*Afb. 50.
Nederlandse militairen
tijdens de mobilisatie in 1939.
Op de achtergrond het Retraitehuis.*

Evacuees uit Mill en Zeeland en Duitse militairen in mei 1940.

Op 10 mei 1940, de eerste dag van de oorlog, kwamen 4.500 evacuees vanuit Mill en Zeeland naar Uden, waar ze werden ondergebracht op vooraf bepaalde adressen. Ongeveer tachtig van hen, voornamelijk bewoners en zusters uit het bejaardengesticht van de zusters Franciscanessen te Zeeland, vonden tijdelijk onderdak in het Retraitehuis. Ook Duitse militairen werden ingekwartierd in het Retraitehuis, zodat de verwarring compleet was. De oorlogshandelingen in Uden en omgeving duurden slechts enkele dagen; de Duitse militairen trokken verder en de evacuees keerden terug naar hun woonplaats.

Studenten van het Missiehuis in september 1940.

Begin september 1940 had de Duitse bezetter het Missiehuis aan de overkant van de weg gevorderd en kwamen 113 studenten en paters voor een tijdelijk onderkomen naar het retraitehuis.

Het absolute dieptepunt: Duitse soldaten vorderen het Retraitehuis in 1941.

Op 6 november 1941 werd het Retraitehuis bezet door de Duitse soldaten en moesten de zusters het klooster verlaten. Deze dag, dit feit kan gezien worden als absoluut dieptepunt in de geschiedenis van het Retraitehuis. De meeste zusters vertrokken naar het klooster in Baexem. Veel kisten en dozen met spullen van de zusters werden bewaard bij particulieren op zolder.

Enkele zusters bleven in Uden en vonden in het patronaatsgebouwtje van de Kruisheren, de “St. Jozefkring”, een tijdelijk onderkomen. Het was een klein clubhuis voor de jeugd van Uden, gelegen aan 't Veld, waar negen zusters konden wonen. Dit waren zr. Ermenilda van Leeuwen, zr. Aldegonda Everts, zr. Jacobea Koomen, zr. Barachiële v.d. Berg, zr. Crucigera Palm, zr. Benedettina van Dalen, zr. Speranda Vinahl, zr. Gerlaca van Driel en zr. Balbina Croonen. De drie laatsten zijn enige maanden later ook vertrokken naar Baexem.

Het was erg behelpen, maar juist in zo'n situatie is men heel vindingrijk. Zo werden na enige tijd met oude gordijnen een kapelletje en enkele andere ruimtes afgescheiden. De zusters wilden snel terug naar hun klooster, maar het ongemak van de oorlog duurde nog enkele jaren voort.

*Afb. 51a-e.
Het patronaats-
gebouw van de
Kruisheren,
waar negen
zusters van het
Retraitehuis
tijdelijk onder-
dak vonden.*

Engelse, Canadese en Amerikaanse militairen in 1944 en 1945.

Na de bevrijding van onze streek, in het najaar van 1944, werd het klooster nog voor diverse militaire doeleinden gebruikt. Het deed dienst als lazaret van het Rode Kruis en er waren 800 Engelse militairen gelegerd. Na Kerstmis konden de zusters terugkeren vanuit de Sint-Jozefkring en vanuit Baexem. Hiermee was het oorlogsleed echter nog niet voorbij. In januari 1945 maakten de geallieerden zich op om de zogenaamde *Operation Veritable* uit te voeren, die erop gericht was om met een tangbeweging het gebied tussen de Roer en de Rijn te bevrijden. Aan de operatie die op 8 februari 1945 startte en duurde tot 11 maart, nam ook het Eerste Canadese Leger van generaal Harry Crerar deel.

In de voorbereidingsfase van deze operatie had deze generaal zijn hoofdkwartier in het Retraitehuis. Hij kreeg daar op 7 of 8 februari bezoek van zijn chef, de welbekende Engelse maarschalk Montgomery. Deze landde op een vliegstrip op het toenmalige gehucht Raam en vertrok na zijn bespreking met Crerar ook weer vanaf die plek.

Daarna kwamen er 600 Amerikaanse militairen die voor twee maanden gehuisvest waren in en om het Retraitehuis. In het bos stonden de zendmasten en de grote voertuigen.

Het waren heel vriendelijke gasten en ze hielpen de zusters met alles waarin ze konden helpen.

Internationaal Liturgisch Missiologisch Congres in 1959.

In 1959 vonden de deelnemers aan het Internationaal Liturgisch Missiologisch Congres onderdak in het Retraitehuis. Het congres werd op 12 september plechtig geopend in de Heilige Land-stichting te Nijmegen en in de Sint-Petrusparochiekerk te Uden en duurde tot 19 september.

Onder leiding van Valeriaan Kardinaal Gracias, aartsbisschop van Bombay, India, waren er 130 bisschoppen en priesters uit alle delen van de wereld bijeen gekomen.

Het thema van het congres was *Missie en Liturgie*.

Afb. 52.

Congresdeelnemers en bewoners bij de pastorie in Uden.

Zittend: kardinaal Gracias en pastoor Th. de Louw.

Staan: kapelaan Lingg, secretaris van kardinaal Gracias, pater Geurts (Mill Hill), kapelaan Mutsaers, mgr. Van Valenberg (OFCM), Truus Hoefs, mgr. Van Kester (Mill Hill), Tonny v.d. Elzen. Uiterst rechts koster Martien van Lanen.

Afb. 53.

Kardinaal Gracias uit Bombay, India, bij het Retraitehuis.

De bijeenkomsten vonden plaats in een grote tent in de tuin achter het Retraitehuis. In het Retraitehuis was een hele gang ingericht met altaartjes, zodat alle priesters iedere dag hun Heilige Mis konden lezen, waarbij jongens uit de buurt als misdienaars fungeerden.

Kardinaal Gracias, mgr. Van Kester en mgr. Van Valenberg werden ondergebracht in de pastorie van de Petrusparochie. Vanwege ruimtegebrek in het Retraitehuis verbleef een aantal andere bisschoppen bij particulieren. De gastheer bracht de bisschop 's morgens met de auto naar een kerk of kapel voor het lezen van de heilige mis. De chauffeur was vaak ook misdienaar en bracht na de heilige mis de monseigneur naar het Retraitehuis.

*Afb. 54.
Mgr. L. Rugambwa
als gast bij de
familie Geurts aan
de Maasstraat.*

Tijdelijke bewoning.

Nadat de boerderij in 1965 met een groot stuk grond aan de gemeente was verkocht, werd er een bungalow gebouwd voor de knechten. Deze werd in 1967 ingezegend door kruisheer Piet Tettero.

Nadat de laatste knecht verhuisd was naar een bejaardentehuis, gingen er in 1975 een paar zusters in de bungalow wonen. Zij hadden zich het lot aangetrokken van vrouwen die door omstandigheden uit hun huis weg moesten. Er kwamen enkele stacaravans in de buurt van de bungalow te staan, zodat deze vrouwen tijdelijk onderdak hadden. Daarna hebben andere groepen, op een andere plaats, dit project voortgezet. Nu wordt het gebouw gebruikt als vakantiehuis.

Gastonderkomen bij grote evenementen.

Toen er in het Udense stadion een atletiekinterland plaatsvond, verbleven de Poolse atleten en hun begeleiders in het Retraitehuis.

Tijdens *4 Uden Sportief*, het jaarlijkse sportfeest in de tachtiger jaren, vond o.a. een groep parachutisten onderdak in het Retraitehuis.

Het Retraitehuis: van klooster naar verzorgings- en verpleeghuis.

De geleidelijke overgang van klooster naar verzorgings- en verpleeghuis.

De overgang van klooster naar verzorgings- en verpleeghuis is een proces geweest van ruim vijftientwintig jaren. In 1970 werden de eerste stappen in die richting gezet, omdat men inzag dat het retrainetwerk sterk terugliep en de instroom van jonge zusters stagneerde.

Het belangrijkste feit in deze periode was de oprichting van de stichting Kloosterverzorgingshuis Dienaressen van de Heilige Geest op 9 februari 1987 door de Nederlandse provincie van de congregatie S.Sp.S. Tussen 1987 en 1997 had het Retraitehuis hierdoor drie functies, namelijk klooster, retrainetuis en verzorgingshuis voor oudere religieuzen van de eigen congregatie.

Men wilde deze functies ontkoppelen, reden waarom een veelomvattend bouwplan werd opgesteld. Zr. Willibrord Bouwmans, de provinciaal overste, was vanaf het begin nauw betrokken bij dit prestigieuze project en heeft het mede gestalte gegeven. Om het godsdienstig erfgoed van de congregatie te waarborgen, heeft zij veel overleg gepleegd met architect D. Noordman uit Maastricht en vertegenwoordigers van bouwbedrijf Hendriks-Coppelmanns. Toen de plannen klaar waren, kon in 1997 begonnen worden met de bouw, die bijna twee jaar in beslag nam. Kort samengevat kwam het erop neer dat er een nieuw klooster gebouwd zou worden en dat het bestaande Retraitehuis volledig zou worden ingericht als verzorgings- en verpleeghuis. Hiervoor moest het bestaande gebouw worden gerenoveerd en werd er een nieuwe vleugel aangebouwd.

De bouwvergaderingen werden meestal gehouden in de bungalow, omdat men daar ongestoord kon vergaderen. Zr. Addolorata Knoop zorgde voor een kopje koffie.

*Afb. 55.
Bouwvergadering met
zr. Willibrord Bouwmans
en B. Fox*

Tijdelijk onderkomen voor de zusters in het klooster te Sambeek.

Om dit alles te kunnen realiseren was het voor de oudere zusters beter als ze tijdelijk elders konden wonen. Men hoorde dat de zusters Dominicanessen hun klooster te Sambeek gingen verlaten. Enkele zusters van het Retraitehuis gingen kijken en zagen dat het lege klooster in Sambeek de ideale oplossing was voor hun tijdelijke huisvestingsprobleem. Alleen zr. Addolorata bleef in Uden en ging in de

bungalow wonen. Alle andere zusters gingen naar Sambeek, zodat de gemeenschap bij elkaar bleef. Het was een hele verhuizing in december 1997, maar na enige tijd waren de zusters gewend aan hun nieuwe situatie in Sambeek. In de tuin stonden fruitbomen, struiken en bloemen. De mensen in Sambeek vonden het fijn dat het klooster opnieuw bewoond werd en konden zo een oud gebruik weer hervatten: bij het klooster een gezegend zakje halen als een baby nieuwe tandjes kreeg.

De verbouwing.

De buitenkant van het vroegere Retraitehuis moest zoveel mogelijk het oude aanzicht behouden. De trap van de voormalige hoofdingang is weggehaald, maar het balkon is gedeeltelijk gebleven en grenst nu aan een ontmoetingszaaltje voor de zusters. Er zijn dertig eenpersoonsappartementen ontstaan door het samenvoegen van twee kamertjes, waarbij iedere eenheid een klein keukenblok en een eigen badkamer met douche en wc kreeg. Er werden liften geïnstalleerd en de centrale keuken kreeg elektrische apparatuur.

De kapel is in zijn oude glorie gehandhaafd, inclusief de glas-in-lood ramen van kunstenaar-glazenier Luc van Hoek uit Tilburg. Wel zijn de banken vervangen door comfortabele stoelen.

De mooie oude granieten vloeren in het souterrain zijn wel bewaard gebleven.

Het ziet er allemaal prachtig uit en de uitstraling van het oude Retraitehuis is niet aangetast.

De hoofdingang met de centrale receptie is verplaatst naar het nieuw aangebouwde gedeelte aan de rechterzijde en is een verdieping naar beneden verplaatst. Zodoende is wat vroeger het souterrain was, nu begane grond. Van hieruit kan men naar de verschillende afdelingen.

Op 22 april 1998 werd op de hoek onder de toekomstige receptiebalie de officiële eerste steen van de nieuwbouw gelegd met als toepasselijke tekst *In zijn geest onderweg*.

*Afb. 56.
De officiële eerste steen
van de nieuwbouw.*

De nieuwbouw bestaat uit twee gedeelten, die verbonden worden door een lange gang. De aanbouw bij de nieuwe hoofdingang vormt, samen met de oudbouw, het verpleeghuis met vijftig kamers. In deze aanbouw zijn verder alle ondersteunende activiteiten ondergebracht.

Uiterst rechts is het Arnoldusklooster gebouwd, met vijfentwintig eenpersoonsappartementen die huisvesting bieden aan de zusters van de congregatie S.Sp.S. die zelfstandig kunnen wonen.

De officiële opening op 18 juni 1999.

Op uitnodiging van provinciaal overste zr. Willibrord en directrice Anne-Miek Drent-Koks kwamen voor de officiële opening op 18 juni 1999 de genodigden, waaronder burgemeester Jozef Vos, samen in de mooi versierde refter.

Na de felicitaties en toespraken werden er cadeaus aangeboden. De heer B. Hendriks van bouwbedrijf Hendriks-Coppelmans bood drie grote, door de K.L.M. gemaakte, ingelijste luchtfoto's aan met een overzicht van de vorderingen van het nieuwbouwproject.

De heren D. Noordman architect, B. Fox projectbegeleider en Niemans boden een *Boom der Liefde* aan, die na de bijeenkomst door de drie heren werd geplant in de tuin.

Het gezamenlijk personeel bood een kunstwerk met bijhorend gedicht aan met de titel *Met je tas op weg*. Beide zijn van de hand van Marleen v.d. Steeg uit Oploo en staan in de binnentuin.

In de wandelgangen heeft het kunstwerk de naam *Samen de tas dragen* gekregen.

Na het officiële gedeelte kregen de genodigden een rondleiding door het gebouw.

Afb. 57.
Kunstwerk
Met je tas op weg
van Marleen v.d. Steeg,
in de binnentuin.

Afb. 58.
De bewoners en
het personeel bij de
officiële opening
op 19 juni 1999.

Het Arnoldusklooster.

Het Arnoldusklooster, de nieuw gebouwde kloosterflat, is vernoemd naar de stichter van de congregatie: Arnoldus Janssen. In dit klooster wonen ongeveer 25 zusters van de Congregatie S.Sp.S. die geen verpleging nodig hebben.

De eucharistische vieringen houden zij in de kapel van het Retraitehuis. De warme maaltijd gebruiken de zusters in de grote refter in het verpleeghuis, samen met alle medezusters. De broodmaaltijden gebruiken zij in hun eigen refter. De zusters besteden veel tijd aan mantelzorg op de verpleeg- en zorgafdeling van het complex.

Nadat in 2010 het klooster in Baexem was gesloten, deed het Arnoldusklooster voortaan tevens dienst als moederhuis en provinciaal van de Nederlandse provincie van de congregatie. Qua organisatie is het Arnoldusklooster geheel zelfstandig en staat het los van de stichting die het verpleeghuis beheert.

De oversten van het Arnoldusklooster.

1998 zr. Marie-José Geurts
2001 zr. Gré Rood
2004 zr. Gré Rood
2007 zr. Theomara Barendse
2010 zr. Netty Lapoutre
2013 zr. Willibrord Bouwmans

*Afb. 59.
De tuinzijde van het
Arnoldusklooster.*

Stichting Kloosterverzorgingshuis Dienaressen van de H. Geest.

Organisatie.

Op 9 februari 1987 is door de Nederlandse provincie van de Congregatie S.Sp.S. de stichting Kloosterverzorgingshuis Dienaressen van de Heilige Geest opgericht. Tussen 1987 en 1997 had het huis drie functies, namelijk klooster, retraitehuis en verzorgingshuis voor oudere religieuzen van de eigen congregatie.

Zoals hiervoor beschreven werd is rond 1998 het Retraitehuis ingrijpend gerenoveerd. De locatie heeft heel toepasselijk de officiële naam *Het Retraitehuis* gekregen.

Het is een zelfstandige organisatie geworden, die voldoet aan alle kwaliteitsnormen van deze tijd en niet valt onder een grote zorginstelling, maar wel samenwerkingsverbanden is aangegaan met andere zorgaanbieders in de regio.

In het Beleidsplan 2012-2016 lezen we: *Sfeer en karakter - in een relatief kleinschalige setting - blijken van grote waarde voor het welbevinden van bewoners en al degenen die in Het Retraitehuis functioneren.*

Afb. 60.
Luchtfoto
van het
complex.

Bestuur, directie, personeel en vrijwilligers.

De stichting heeft een eigen bestuur dat los staat van de congregatie en dat tot voor kort werd gevormd door een directeur, zusters en leken. In 1999 werd mevr. Anne Miek Drent-Koks benoemd tot directrice en zuster Marie-José Geurts tot huisoverste van de zusters in het verpleeghuis. Als pastoraal werkster werd Ria Toonder-Vogels aangesteld en werden verpleegsters en ander personeel aangetrokken.

Om de gemeenschapsgeest voor de zusters te waarborgen, zijn destijds de dames Giny Bijmans, Jacobien Donkers en Joke van Rijsingen aangesteld, die elk ongeveer acht zusters onder hun verantwoordelijkheid hebben. Tijdens een dienst in de kapel hebben zij plechtig beloofd te zorgen voor de zusters. Elke woensdagmiddag komen de zusters, onder het genot van een kop koffie of thee, samen in

gebed en overweging. Dit is voor de bejaarde en hulpbehoevende zusters heel belangrijk. Het Retraitehuis maakt dankbaar gebruik van de vele vrijwilligers die zich belangeloos inzetten voor het welzijn van de bewoners.

Na het vertrek van mevr. Drent-Koks in september 2012 werd mevr. Patricia Bender benoemd tot directrice a.i. Zij heeft de bestuurlijke opzet herzien en gewijzigd. Mede hierdoor hebben de zusters voortaan geen zitting in het stichtingsbestuur.

Op 15 okt. 2013 werd tot directeur benoemd de heer ir. Bob Pluijter uit Zeist.

*Afb. 61.
Vijf mannen die altijd
klaar staan om te helpen:
Leo Peijssel,
Theo Janssen,
Erik Huibers,
Gerard Janssen en
kok Tonny Sommerdijk.*

Bewoners.

In de beginjaren kregen alleen religieuzen met een zorgindicatie een kamer in het nieuwe verpleeghuis. Daarnaast namen zeven slotzusters uit het opgeheven klooster Cenakel-Soesterberg hun intrek in het verzorgingshuis. Vanwege de kleur van hun kleding werden ze de roze zusters genoemd. Hun kleding is inmiddels aangepast en zij dragen nu een grijs habijt met een grijze sluier. Hun taak blijft het beoefenen van het apostolaat door gebed. Hun Generalaat bevindt zich in Bad Dribug (D). Zij hebben o.a. een klooster in Argentinië bij La Plata.

Omdat het aantal zorgafhankelijke religieuzen achterbleef bij de eerdere verwachtingen, worden er sinds januari 2006 ook niet-religieuze mannen en vrouwen opgenomen.

Door veranderde wetgeving is momenteel het Zorg Zwaarte Pakket (Z.Z.P.) maatgevend. Men krijgt een beoordeling op een schaal van 1 tot 10. Vanaf 2013 worden alleen nog personen opgenomen met Z.Z.P. 4 of hoger.

Er zijn twee appartementen beschikbaar voor patiënten die na een behandeling in het ziekenhuis of elders nog tijdelijk verzorging nodig hebben. Na zes weken bekijkt de medische staf of langer verblijf noodzakelijk is. Verder is er naast de vaste bewoners ruimte voor de dagopvang van licht dementerenden.

De afgelopen jaren hebben zr. Fulbertine Huibers (1901-2007), zr. Epiphana v.d. Linden (1901-2008) en zr. Leodata Hennen (1908-2009) de gezegende leeftijd van 100 jaren gehaald.

Voorzieningen en activiteiten.

Het Retraitehuis heeft een groot aantal belangrijke voorzieningen in huis, zoals een fysiotherapeut, tandtechnicus, kapper en pedicure. Voor algemene ondersteuning is er een centrale keuken, een eigen technische dienst en een wasserij voor de zusters. In de bibliotheek, met vooral veel godsdienstige en

*Afb. 62.
De nieuwe
hoofdingang
op het punt
waar het oude en
nieuwe gedeelte
elkaar raken.*

levensbeschouwende boeken, zijn de levensverhalen van de zusters te lezen in de vele plakboeken met herinneringen uit de verschillende missiegebieden.

Verder zijn er enkele zaaltjes voor bijeenkomsten of vergaderingen.

De bewoners kunnen de maaltijden gebruiken op de eigen kamer of in de refter.

Als het goed weer is, kunnen de bewoners, eventueel samen met een vrijwilliger of familieleden, buiten zitten, een partijtje jeu de boules spelen, wandelen in het bos of rustig genieten van de natuur vanuit het tuinhuisje *De Tuinfluiter*.

*Afb. 63.
Tuinhuysje
De Tuinfluiter.*

In 2009 is aan de tuinzijde van de verbindingsgang een ontmoetingszaal gebouwd, *De Buitenhof* genaamd, die gebruikt wordt voor de vele recreatieve activiteiten ten behoeve van de bewoners en de dagopvang. Soms worden er spelletjes gespeeld en een andere keer kan er worden geknutseld. Verder is er regelmatig een bingomiddag of worden er samen allerlei liedjes gezongen.

*Afb. 64.
Ontmoetingszaal
De Buitenhof,
die er in 2006
is aangebouwd,
met op de
achtergrond het
Arnoldusklooster.*

Het eerste lustrum van het kloosterverzorgingshuis werd gevierd in 2004.

Het eerste lustrum werd gevierd op 30 juni 2004. Om drie uur werd iedereen welkom geheten met koffie en gebak. Daarna werden allen gefeliciteerd door de directrice Anna-Miek Drent-Koks. Ze bedankte iedereen met de woorden: *Allen zetten zich volledig in en doen hun best om er voor de bewoners een thuis van te maken.* Vervolgens werden er door de zusters, de dames van de verpleging en de gastvrouwen leuke voordrachtjes gehouden en zelfgemaakte liedjes gezongen. Het feest werd afgesloten met een koud en warm buffet.

*Afb. 65.
Deel van de
binnentuin en
het verpleeghuis.*

Het tienjarig bestaan werd gevierd in 2009.

Bij de viering van het tienjarig bestaan op 19 mei 2009 werd begonnen met een eucharistieviering met samenzang uit dankbaarheid.

Na feestelijke toespraken was het tijd voor de lunch. Van de gesmeerde broodjes en krentenbollen werd goed gebruikgemaakt. Gezien de leeftijd van de aanwezigen werd een middagpauze gehouden. Na de middag was er een gezellig samenzijn. De dag werd afgesloten met een warm en koud buffet.

*Afb. 66.
Zuster Gré Rood en
pater W. van Luijk o.f.m.
bij het tienjarig bestaan.*

*Afb. 67.
De zusters
in de feesttent bij
het tienjarig bestaan.*

Slotwoord.

Na 100 jaar kan men nu, in 2013, wel zeggen dat het Retraitehuis veel heeft meegemaakt. Hoogtepunten waren toch wel het zilveren en het gouden feest. Minder prettig was de schade door natuurrampen. Maar nog erger was het voor de zusters om hun eigen klooster gedwongen te moeten verlaten.

Gelukkig wisten de zusters zich, met Gods hulp, telkens aan te passen, ook toen de taak van het Retraitehuis langzaam veranderde en de verzorging van oudere zusters meer de aandacht kreeg. Door de verbouwing van 1997 - 1999 werd voor de zusters duidelijk dat hun missie nu lag in het zorg geven aan de naaste medemens.

Toen er later ook leken werden opgenomen voor verzorging in het Retraitehuis was het duidelijk dat ook deze bewoners op de liefde en zorg van de zusters konden rekenen.

Zij helpen de verpleegsters om samen met de bewoners *de tas te dragen*.

Wij hopen dat allen nog vele jaren *In Zijn Geest onderweg* zijn en dat de positieve uitstraling die het Retraitehuis en het Arnoldusklooster in Uden hebben, mag blijven voortbestaan.

In die zin wensen we de recent benoemde directeur en zijn medewerkers veel succes.

Jo Geurts.

Bronvermelding.

Literatuur.

- * Pater Arn. Janssen en de Missiecongregatie van het Goddelijk Woord, Hermann Fischer SVD, bewerkt door Frans Heines SVD, Uden 1936.
- * 100 jaar Congregatie Missiezusters Dienaressen van de H. Geest - 75 jaar Udens Retraitehuis, Bij de tentoonstelling in het Museum voor Religieuze Kunst in 1989, Léon van Liebergen, Uden 1989.
- * Uden in de Tweede Wereldoorlog, A.L.M. Sanders, Uden 2000.
- * Zo waren ze vroeger gekleed, Sprokkelingen, kwartaalblad van de Heemkundekring Uden, nr.79, Jan Versantvoort.

Archieven en andere bronnen.

- * Aantekeningen van zr. Andria Geurts.
- * BHIC Grave: Bevolkingsregister Uden 1900-1920 en Udensche Couranten.
- * Heemkundekring Uden.
- * Stichting “Het Uden-archief van Bressers”.
- * Het Retraitehuis: Strategisch beleidsplan 2012 - 2016.

Afbeeldingen.

- * Bovenvermeld boek van Frans Heines: 2.
- * Boven vermeld boek van Léon van Liebergen: 5, 16.
- * Jo Geurts: 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 13a, 18, 20, 21, 23, 25, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 42, 43, 51, 52, 53, 54, 55, 58, 60, 61, 62, 66, 67 en omslag.
- * Heemkundekring Uden: 46, 48, 50.
- * Has Hendriks: 38.
- * Nelly van Dijk: 45.
- * Stichting “Het Uden-archief van Bressers”: 1, 3, 4, 14, 15, 17, 19, 22, 24, 26, 27, 29a, 31, 41, 44, 47, 49, 56, 57, 59, 63, 64, 65.

wonen
welzijn
zorg
op maat

Het Retraitehuis
met erkend certificaat

Dit is een uitgave van

*Vlden in
Geschriften*

